255
28

GUARESCHI

KATIR İNADI

BİLGİ YAYINEVİ

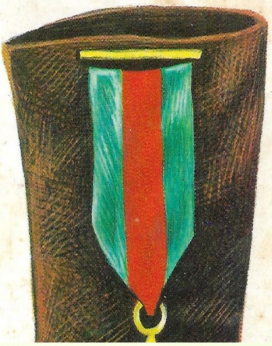

KATIR İNADI

BİLGİ YAYINLARI : 255
MİZAH/YENİ DİZİ : 28

Birinci Basım 1965

İkinci Basım
Haziran 1984

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46/A
Telf : 31 81 22 — 31 16 65
Yenişehir - Ankara

Babıâli Cad. 19/2
Telf : 5 22 52 01
Cağaloğlu - İstanbul

GIOVANNI GUARESCHI

Katır İnadı

Türkçesi: Adnan Benk

BİLGİ YAYINEVİ

kapak : fahri karagözoğlu

aslımlar basımevi - ankara
telf. : 31 87 52

İÇİNDEKİLER

Katır İnadı 7
Bolonya-Milano 12
İntikam 21
Marangoz 27
Adalet 34
Elli Lira 40
İnigo Grigo 46
İşadamı 54
Çalgılı Değirmen 59
Margherita Her Şeyi Düşünür 63
Başarının Sırrı 72
Gazetecilik 77
Yirmi Yıl Sonra 81
Eve Dönüş 87
Naneşekeri 92
İlk Sevgi 98

KATIR İNADI

Diego Moor katır gibi inatçıydı. Günün birinde evlendi, nişancılık yüzünden de karısını elinden kaçırdı. Yeni karı koca balayına çıkmışlardı. Santabar'a varınca, garın önünde, bir atış barakası gördüler.

«Bak İsabelle: altı el ateş edeceğim, altı çubuk vuracağım.»

Diego hemen karabinayı omuzladı, toprak çubuklara nişan aldı. Ama lanetli miydi, neydi bu çubuklar, bir tanesi bile düşmüyordu. Altmış el ateşten sonra İsabelle kocasının omuzuna dokundu; geç olmuştu, geceyi nerede geçireceklerini bile bilmiyorlardı daha.

«Altı kurşun daha atayım, tamam,» dedi Diego.

Gece yarısına kadar ateş etti. Barakanın sahibi artık kepenkleri indirip gitmek istiyordu.

«Tarifenin dört katını ödeyeceğim,» dedi Diego.

Tanyeri ağarırken, hâlâ ateş ediyordu. Sonunda kurşunlar tükendi. Diego borcunu ödedi, yüzü asıktı; bütün çubuklar yerli yerinde duruyordu. Genç karısına doğru döndü:

«Haydi gidelim İsabelle,» dedi.

Fakat karısının yerinde yeller esiyordu. Ömrü boyunca, bir daha da göremedi onu.

Bunun üzerine, zengin bir kişi olan Diego Moor, dünyayı dolaşmaya çıktı. Bir gün, Solivia kentinin meydanında büyük bir kalabalık gördü; bir birahane sahibi, eşek sırtında elli metre yol alabilene bir fıçı bira armağan edecekti. Sırası gelmişken söyleyeyim, eşek malın gözüydü: Piquir'den, haydut eşekler ülkesi Piquir'den, getirilmişti.

İzleyiciler arasında denemeye girişen çok oldu. Kim bir fıçı biraya konmak istemez? Eşeğin sırtına atlıyorlar, üç dört metre gittikten sonra, tepe taklak yuvarlanıyorlardı. Halkın keyfine diyecek yoktu; bu eşeğin, bir bekçi eşeği olduğunu, gece köpek gibi ısırdığını söyleyenler vardı.

Diego tek başına dolaşmazdı; birkaç arkadaşını da peşine takmıştı. On-

lara caka satmak için eşeğe yaklaştı:

«Eşeğe nasıl binilirmiş, görsünler,» dedi.

Bu söz üzerine, Diego'nun huyunu bilen arkadaşları bir bir gelip elini sıktılar, başarı dilediler, sonra da acele uzaklaştılar. Diego Moor eşeğin sırtına atladı, eşek bir çifte attı, biniciyi bir duvara fırlattı.

«Bak hele bak,» dedi Diego. «Sen bir katır olsan, ben de eşek, yine de bu işten caymayacağım.»

Yeniden düştü, yere kapaklandı.

Bedeninde, yarasız beresiz bir tek yer kalmayıncaya kadar dayandı. Sonunda, alıp yatağa yatırdılar.

Sedye ile götürülürken eşeğe seslendi:

«Yarın görüşürüz!»

Diego sözünün eriydi; ertesi sabah tekrar eşekle kapıştı. Öğleyin bir iki lokma atıştırdı, sonra akşama kadar boğuştu.

Birahane sahibi:

«Temiz bir odam, iyi de bir aşçım var,» dedi. «İşinize gelirse, burada kalın.»

Diego Moor birahaneye yerleşti;

bütün gününü, yerden yere çalınmakla geçiriyordu. Az sonra kentte, çevre kasabalarda adını duymayan kalmadı. Kara sevdaya tutulduğunu, derdini unutmak için böyle bir bahse girdiğini söylüyorlardı.

Haftalar, aylar geçti. Eşek ha bire Diego'yu tepetaklak yere yuvarlıyordu; fakat, binicide ufak bir ilerleme de görülmüyor değildi. İlk günler, eşeğe biner binmez kapaklanıyordu; sonraları, hayvanın sırtında daha uzun kalmaya başladı. Ertesi yıl, ocak ayında, artık on metre gittikten sonra düşüyordu.

İkinci yılın sonunda Diego Moor, yirmi metreyi bulmuştu; her altı ayda beş metrelik bir ilerlemeyle, dokuzuncu yılın sonunda kırk dokuz metreye vardı.

Artık eşekte de hal kalmamıştı; doğuştan aksi olduğu için hâlâ karşı koyuyordu ama, Diego Moor da birahanenin büyük salonunda Noel günü bir fıçı birayı alacağını göğsünü gere gere ilan ediyordu.

Noel günü, halk erkenden meydanda toplandı. Diego Moor, eşeğin sırtına bindi.

Eşek arslanlar gibi dövüştü; fakat Diego hayvanın kaburgalarına yapışmış gibiydi. On, yirmi, otuz, kırk metre... kırk yedi, sekiz, dokuz... Hedefe bir metre kalmıştı. Eşek umutsuzca direndi, fakat Diego Moor'un dizleri kaburgalarına saplanıyor, durduğu zaman nefes alamıyordu.

Kırk dokuz, iki; kırk dokuz, beş; eşeğin ağzından köpükler geliyordu, gözleri kan çanağına dönmüştü.

Halk, «Kırk dokuz, sekiz!» diye haykırdı.

Eşek, kemikleri kırılmış gibi çöktü, Diego Moor da, buz tutmuş toprağa tepe üstü düştü.

İkisi de öldüler, Diego Moor da, galip eşek de.

Seyirciler başlarını salladılar: «Zavallı hayvancağız!» dediler.

BOLONYA — MİLANO

Pencerenin kenarında bir yer buldum, tren de sarsıldı; fakat tam o sırada genç, cana yakın bir kadın, yolcuları geçirmeye gelen kalabalığı yardı, parmağıyla camı tıkırdattı.

«Affedersiniz, siz Milanolu falanca değil misiniz?»

Milanolu falancanın ta kendisi olduğumu söyledim.

«Yanınızda acaba boş bir yer var mı?» diye sordu.

«Var,» dedim.

«Ah, ne güzel rastlantı!» diye haykırdı. «Şunu alıverin, rica ederim.»

Bana bir çıkın uzatıyordu; aldım, sıranın üzerine bıraktım. Tren hareket ediyordu; anlaşılan kadın, vagona rahatça atlayabilmek için çıkını bana vermişti.

Fakat, tren hızlandığı halde kadın hiç oralı olmuyordu; peronda durmuş,

gülümsüyor, bütün sevimliliğiyle mendil sallıyordu.

Pencereden sarktım:

«Çabuk olun!» diye bağırdım.

«Hayır!» dedi. «Ben gitmiyorum. Burada kalıyorum.»

«Ya çıkın?»

«Milano garında biri gelip sizden alacak. Olmazsa, emanete bırakırsınız. Milano'ya hemen telefon edeceğim. Meraklanmayın.»

Suratımı astım, yerime oturdum. İçimden bir ses, al çıkını pencereden fırlat, diyordu. Fakat, böyle bir şey yapamazdım. Kaltak kim olduğumu biliyordu, çıkını bana emanet ettiğini yedi mahalleye yayardı. Gazete başlıklarını görür gibi oluyordum: «Tanınmış faşist falanca, kendisine emanet edilen çıkını yok etti». Gazeteciler böyle rezilliklerden hoşlanırlar. Allahtan, kompartımanda kimsecikler yoktu; yolcular gelip yerlerini aldıkları zaman, ben de kendime gelmiş, eski durumuma dönmüştüm.

Biraz sonra boş yer arayan bir adam göründü.

«Bu çıkın sizin mi?» diye sordu.

Çıkını aldım, sepete koymak için kaldırdım. Fakat, korkunç bir manzarayla karşılaştım: çıkını saran kâğıt yırtılmış, bir çocuk ayağı dışarı fırlamıştı. Tepemden aşağı sıcak sular döküldü; gözümün önünden çeşitli cinayetler geçti. Bembeyaz kesildiğimi, fenalaştığımı anladım. Allahtan, tam o sırada ayak kımıldadı, çıkın açıldı. Dört, beş yaşlarında bir çocuk, iri gözlerini açmış, yolcuları süzüyordu.

Yerin boşalmasını bekleyen adama:

«Hoşt, boklu böcek!» diye bağırdı.

Boynunda, iple asılmış bir ikinci sınıf bileti vardı: başka bir ipin ucunda da dört köşe bir mukavva sallanıyordu. Üstünde «susturulma biçimi» diye yazılıydı.

Çocuk:

«Çek arabanı, patates kafalı» diye uludu.

Adam içerledi, çıkarken:

«Kabahat çocukta değil, onu böyle alıştıranlarda!» diye homurdandı.

Çocuk, bana sokuldu, bir sır bildirir gibi:

«Sen benim cici amcamsın,» dedi. «Annem uslu durmamı, kımıldamama-

mı söyledi; fakat ben her şeyi gördüm.»

Beni birkaç kez öptü, içim biraz rahatladı. Uslu durmasını söyledim, bir çeyrek kadar çıtı çıkmadı. Fakat, birden ayağa fırladı, savaşa giden Kızılderililer gibi sıçramaya başladı:

«Susadım; karnım aç! Sıra kıçımı acıtıyor! Nezle haplarımı isterim; düdüğümü isterim; kâğıttan uçak isterim!»

Bütün yolcular başlarını kaldırdılar, tiksintiyle çocuğa baktılar.

Karşımızda oturan kadın:

«Yumurcak, sakin ol bakalım!» dedi.

Çocuk kadına dilini çıkardı:

«Kapa çeneni cadaloz karı!» diye bağırdı.

Sonra gemi azıya aldı, beş yolcunun da görünür görünmez bütün özelliklerini bir bir saydı, kimsede elle tutulacak yer bırakmadı. Oğlanı yatıştırmaya kalkıştım. Hergele! Terslediğimi görünce hemen kucağıma atıldı.

«Benim cici babacığım, ölüyorum! Benim güzel babacığım, ölüyorum!»

Kadın kocasının kulağına bir şeyler fısıldadı.

Adam yüksek sesle:

«Hep aynı hikâye,» dedi.

Kadın:

«Bazı hastalıkları olanlar çocuk yapmaya kalkışmamalı,» diye homurdandı.

O sırada, ben çocuğun «susturulma biçimi»ni acele acele okuyordum:

«Yirmi dakikada bir, bir bardak süt, yarım portakal, bir öksürük hapı ve bir bisküvi vermeli. İsteklerine karşı koymaktan kaçınmalı. Çaresiz kalınca, bir masal anlatmalı.»

Çıkında gerekli her şey vardı. Çocuğa verdim, yatıştı. Bedenindeki bütün suyu kontrolörün üniformasına boşalttıktan sonra yumurcak dolmakalemimi istedi. Tabii vermedim.

Tanrı'nın katmerli belası:

«Vermezsen Giovinezza'yı* söylerim» dedi.

Elden ne gelir? Dolmakalemi uzattım, yatıştı. Gazeteyi okumaya daldım, aradan uzun zaman geçtikten sonra, çocuğun bazı sözleri kulağıma çalındı, başımı kaldırdım.

---

* İtalyan faşistlerinin marşı.

Hayatından memnun:

«Ne tatlı» diye mırıldanıyordu.

Bir de ne göreyim? Kapkara bir ağız, kapkara dişler, kapkara bir alın, kapkara eller, kapkara ellerde de hain bir dişin kemirdiği, paramparça ettiği bir uç. Bütün bu karalıkları püskürtmeye, etrafa saçmaya başladı, yolcular korunmak için şemsiyelerini açtılar.

Biri:

«Tren polisine haber vermeli,» diye uludu.

O zaman başıma gelenleri anlattım. Çocuğun boynundaki karton parçasını gösterdim, kimlik kâğıdımı çıkardım.

Halinden yüksek memur olduğu anlaşılan bir adam:

«Yolcuları korumak için bir komite kurmalı,» dedi.

Bir başkası:

«Şimdilik böyle bir önleme gerek yok,» dedi. «Çocuğun bakımını sağlamak için bir kooperatif kursak daha iyi olur. Bu bay, tek başına bu işin altından kalkamayacak.»

Kadın:

«Plaisance'a kadar kötek işini ben seve seve üzerime alırım,» dedi.

Kocası:

«Plaisance'dan Lodi'ye kadar da bana havale edin,» dedi.

Üstün kuvvetlerin kendisine karşı birleştiklerini gören yumurcak, ağız değiştirdi.

«Ben senin baban maban değilim,» diye kestirip attım.

«Benim cici amcacığım...»

«Cici amcan da değilim! Ben bağımsız bir yurttaşım, seninle de bir ilişiğim yok.»

Bunun üzerine çocuk:

«Bayım, bana bir masal anlatsana!» dedi.

Ortaklarıma danıştım; çocuğun küçük olduğu göz önünde bulunduruldu; bu isteğinin yerine getirilmesinde bir sakınca olmadığına karar verildi.

«Pekâlâ,» dedim, «sana bir masal anlatacağım.»

«Ama güzel olsun!»

«Hem de çok güzel! Evvel zaman içinde, Civciv adında bir çocuk varmış,» diye söze başladım.

Çocuk sözümü kesti:

«Yalan! Çocuğun adı Jacques'ti.»

«Öyle olsun. Evvel zaman içinde

Jacques adında bir çocuk vardı; bir bahçenin ortasında, şirin, küçücük bir evde oturuyordu.

Ayarsız:

«Yalan,» dedi. «Kentte, büyük bir evde oturuyordu, evin üzerine bir bomba düştü, ev yıkıldı. Jacques üşüyor, toprağın üzerinde yatıyordu.»

«Evet,» diye sürdürdüm sözü : «Üşüyordu; fakat bir gün altın saçlı bir peri kızı göründü. Kelebek koşulu arabasından indi...»

«Yalan!» diye çocuk haykırdı. «Peri kızları ıskartaya çıktı, kelebekler dersen araba çekemez.»

«Tamam,» dedim. «Şu halde, gelen arabalı bir peri kızı değil, otomobilli bir büyücüydü. Büyücü sopasıyla eve dokundu, ev yeniden kuruldu.»

Hain yumurcak alay etti:

«Madem ev kuran büyücüler varmış, ne diye bir Bayındırlık Bakanlığına gerek görüldü?»

«Şimdi büyücü yok da ondan,» dedim, «eskiden varmış.»

Çocuk başını salladı:

«Madem büyücüler bugün yok, Nu-

hu Nebi'den kalma bu masalı ne diye anlatıyorsun?»

Hain ağzını kulağıma yaklaştırdı.

«Kalemini kemirmek istiyorum,» dedi. «Hemen vermezsen, yalan haberler yayarak ülkenin gelişmesini baltalamak isteyen bir faşist olduğunu söylerim.»

Yaa?! Tanrı'nın katmerli belası böyle dedi, ben de tükenmez kalemimi verdim.

Milano'ya varınca çocukla beraber trenden indim. Birden, Bolonya'daki kadın karşıma çıkmasın mı?

«A, bilmiyorsunuz,» dedi, «ben en gerideki vagona bindim. Ne yapayım, başka çare bulamıyorum. Yanımda alıkoysam, birgün kendimi tutamayacağım, pencereden fırlatıvereceğim. Yazık olur; dayanılır gibi değil ama, aslında iyi çocuk. Umarım sizi pek üzmemiştir.»

İNTİKAM

Manuel adında bir Gaucho, kucağında iki yaşında bir çocuk, atına binmiş Pampa da ilerliyordu. Zengin bir çiftçi, altında boz bir kısrak, karşısına çıktı, nereye gittiğini sordu.

«Rio'ya gidiyorum, efendim. Bu çocuğu suda boğacağım.»

Çiftçi şaşırmıştı:

«Neden boğacaksın?» diye sordu.

«Karım beni aldattı da ondan! (Gaucho haykırıyordu.) Ben de çocuğu boğarak öcümü alıyorum.»

Atını mahmuzladı.

Çiftçi de atını mahmuzladı.

«Çocuğun ne suçu var!» diye bağırdı. «Git, karını boğ!»

«Gücüm kime yeterse onu boğarım. Estrelitta dün kaçtı, çocuk kaçmadı.»

«İyi ama, bu çocuk senin de çocuğun!»

Gaucho başını salladı:

«Bir günahkârın çocuğu,» dedi.

Rio'ya vardı; dere o kadar genişti ki, gözüne bir ırmak gibi göründü. Suya baktı:

«Suya düşmesiyle boğulması bir olacak,» dedi. «Değmez. İyisi mi, ipe çekeyim. Hiç olmazsa dilediğim kadar seyredebilirim.»

Atını geri çevirdi, Pampa'da kayboldu.

Bir yıl sonra, zengin çiftçi tekrar Gaucho Manuel'e rastladı: çocuk büyümüş, eğerle atın boynu arasına dimdik oturmuştu.

«Düşündüm, taşındım,» dedi. «İki yaşında bir çocuğu asacağım da ne olacak? İki saniyeye kalmaz ölüverir, yorgunluğuma değmez. Şimdi üç yaşına bastı, iş değişti. Fakat, gene de asmayacağım, atımın kuyruğuna bağlayacağım. Daha eğlenceli olur. Otların seyrek olduğu bir yer arıyorum, yoksa çocuğu göremem. Adios, senor!»

Manuel, Gaucho yoluna gitti. Zengin çiftçi üç yıl onu görmedi. Bir ak-

şam, çiftliğin avlusunda matesini yudumlarken, Manuel dört nala çıka geldi; kucağında kocaman bir çıkın vardı. Attan atladı:

«Senor,» diye bağırdı, «çocuk hasta! Ateşten kavruluyor, yüzünde de kırmızı lekeler var! Senor, bana yardım edin!»

Çıkını açtı, terden sırılsıklam olmuş bir çocuk yüzü göründü.

Kızamık bulaşıcı bir hastalıktır. Gaucho Manuel ile oğlunu, ayrı bir kulübeye yerleştirdiler, biraz sonra da, elinde ilaç çantası doktor geldi. Çocuk bir ayda iyileşti. Manuel, Gaucho Manuel, çiftçiye teşekkür etti. Atına binmeden önce, kulağına doğru eğildi:

«O at dalgası da pek sarmadı beni,» dedi. «Üç yaşında bir çocuk, on metreden fazla dayanamazdı, ben de piç gibi açıkta kalırdım! Şimdi altı yaşında, durum değişti. Kızamığa tutulunca ödüm kopmuştu. Göreceksin, diyordum; ölüverecek, sen de öcünü alamayacaksın! Yardımlarınızla, senor, işler yoluna girdi. Adios, senor!»

Çiftçi:

«Nereye gidiyorsun?» diye sordu.

«Pampa'ya. Bir kazığa bağlayacağım. Ben aklıma koyduğumu yaparım, senor. Adios!»

Manuel, Gaucho Manuel, yoluna gitti. Çiftçi onu dokuz yıl sonra gördü. Yanında, güzel bir kısrağa binmiş, omuzları bir metre genişliğinde, yağız bir delikanlı vardı.

Çiftçi:

«Yumurcak büyümüş,» dedi.

«On beşine bastı. Şimdi rahat rahat öcümü alabilirim. Kendini koruyabilecek yaşa geldi; daha keyifli olur. Hele bir yirmisine bassın, ben ona yapacağımı bilirim. Son kurşunu yapıştırmadan önce, vücudunu kalbura çevireceğim!»

Zengin çiftçi yaşlandı: Manuel'i, Gaucho Manuel'i tekrar gördüğü zaman saçları bembeyaz olmuştu. Bir sabahtı, Pampa'da ağır aksak giderken Gaucho'larla karşılaştı: biri, kırkına varmış olgun bir adamdı; öteki de eğerinin üzerinde toparlanmış uyuklayan bir altmışlık.

Çiftçi:

«Merhaba Manuel!» diye olgun adama seslendi.

«Yanılıyorsunuz, senor. Ben Manuel'in oğluyum; Manuel, yanımdaki.»

Genç Gaucho:

«Rio'ya gidiyorum, babamı suda boğacağım,» dedi.

«Neden boğacaksın babanı?»

«Otuz sekiz yıldır, anamdan öcünü almak için beni öldürmeyi tasarlamış. Dün söyledi. Ben de bunu yanına koymayacağım, öldüreceğim onu. Adios, senor!»

«Adios, Manuelito. Adios, Manuel.»

Yaşlı Manuel hafifçe silkindi, bir şeyler mırıldandı.

Zengin çiftçi öldü, fakat yeğeni, bir gün, Pampa'nın ortasında, yere diz çökmüş, saçını başını yolarak ağlayan yaşlı bir Gaucho gördü.

«İhtiyar, burada işin ne senin?» diye sordu. «Otların altında bir şey mi gördün?»

İhtiyar Gaucho:

«Babamı gömdüm,» dedi. «Elimden kurtuldu. Tam öcümü almak üzereydim; beni öldürmeyi tasarladığı için

onu ben öldürecektim, birdenbire kendiliğinden öldü. Fırsatı kaçırdım!»

«Kaç yaşındaydı?»

«Yüz yedisine basmıştı, senor!»

MARANGOZ

Ben gazeteleri karıştırıyordum, bizim küçük Albert de Margherita'nın yardımıyla yazılı ödevini hazırlıyordu. Margherita, oğlunun defterini önüme sürdü:

«Bu ne demek bu: **Marangoz üzerine on iki düşünce yazınız.**»

«Marangoz tarafından yapılan, onun özelliğini belirten, on iki işi kısaca anlatınız demek.»

Marangozun yaptığı işler üzerine düşünmeye zorlanan Albert, uzun uzun düşündükten sonra, ortaya yepyeni bir görüş atıyormuş gibi:

«**Marangoz ölür,**» dedi.

«Maşallah. Ya demirci ne yapar?»

Albert son derece ciddiydi:

«Marangoz öldü diye ağlar.»

Çocuk mocuk demedim, söylediklerini kıyasıya eleştirdim. Albert'in düşünme yeteneğine pek güvenilemeyeceğini de ekledim.

Margherita alındı:

«Bu cevap, çocuğun çok duygulu olduğunu gösterir,» dedi. «Yavrucağın yaradılıştan iyi olduğu besbelli. Hem, öldüğüne göre, marangoz geriye kalan on bir işi nasıl yapabilir?»

Margherita ile Albert tartışmaya başladılar; sonunda, marangozu bütün işlerini gördükten sonra öldürmeye karar verdiler. Fakat, özelliğini belirten ilk işi ne olacaktı?

«Marangoz bıyıklıdır.»

Margherita:

«Hiç de fena değil!» diye haykırdı. «Sen ne dersin, Jeannot?»

«Benim de bıyıklarım var, ama marangoz değilim.»

«Senin bıyığın var diye, marangozun bıyığı olmayacak mı yani? Bıyığın aydınlara özgü bir şey olduğunu ilk kez senden duyuyorum.»

«Peki ama, bıyığı olmak bir iş yapmak değildir ki! Marangoz çalışmadığı zaman, hattâ uyurken bile bıyıklıdır.»

Margherita, Albert'in sorunu anladığını söyledi ve üçüncü olarak, bıyıklı ya da bıyıksız, canlı ya da uyanık bir

marangozun, ne gibi işler gördüğünü sordu.

Albert:

«Marangoz nefes alır,» dedi.

Sabrım tükenmişti:

«Hayır efendim,» diye bağırdım. «Marangozun özelliği bu değildir.»

Bu sözüm üzerine Margherita'nın gözü daldı.

«Ne garip,» dedi. «Marangozların nefes almadığını bilmiyordum. (Oğluna döndü.) Ama, baban öyle uygun buluyorsa, doğru demektir. Ne de olsa, mektep medrese görmüş adam, gazetelerde makaleleri çıkıyor. Elden ne gelir, kabul edeceğiz; marangoz nefes almaz.»

Albert'in gözleri parladı:

«Nefes almazsa öldü demektir; şu halde ben haklıyım.»

Albert, geçen hafta Birey'lerin düşüne girdiğini, pek korktuğunu söyledi. Annesi onu hemen yatıştırdı.

«Birey'ler de vitaminler gibidir: bugünün uydurmaları. Böyle zırvalarla uğraşmam ben. Bak, gene de turp gibiyim, kara cümlemden de bir şikâyetim yok.»

İşte bizim ailenin mantığı böyledir. Daha doğrusu Albert ile Margherita'nın konuşmaları hep buna benzer, bir sözden başka bir söze geçiverirler; sözcükler saltanatı.

Allahtan, küçük kızım Pasionaria ile ben varız, yoksa saçmalıktan kurtulmazdık, sonunda da tepetaklak giderdik.

Margherita içini çekti:

«Bizim marangoz tekrar can çekişmeye başladı,» dedi. «Ne iş gördüğünü öğrenemeyeceğiz artık, mezara girerken sırrını da beraber götürecek. Neyse, sorunu biz tek başımıza çözeriz. Yaz bakalım.»

Albert:

«Marangoz mesleğini yapar.»

Dişlerimi gıcırdattım:

«Ya demirci ne yapar?» dedim. «Her insan kendi mesleğini yapar.»

«Marangoz kendi mesleğini yaparsa, başkasının mesleğini yapmaz demektir. Sözgelişi, demircilik yapmaz; şu halde, bu özel bir iştir!»

Bu zırvalığa bir son vermek istedim, Albert'i karşıma aldım, gözlerinin içine baktım:

«Albert, iyi düşün ve bana cevap ver. Geçen gün bir marangoz dükkânına girmiştin; ne yapıyordu marangoz?»

«Ayakkabısını dikiyordu.»

«Ayakkabıyı kunduracılar diker!» diye uludum.

Margherita'nın uluması benimkini bastırdı:

«Neden marangozun kendi ayakkabısını dikmeye hakkı olmasın? Kim engel olabilirmiş? Sendika mı?»

«Canım, marangoz bütün gününü ayakkabı dikmekle geçirmez ya? Bunu anlamıyor musun?»

«Telaşlanma; yasalar çerçevesi içinde çalışma özgürlüğü, diye bir şey kabul ettik mi, iş kökünden çözümlenir. Ayakkabıları kunduracılar diker, diye marangozun kendi ayakkabısını dikmesini engellersek, nerede kalır demokrasi?»

Albert'e yalvarmaya başladım, 'marangoz dükkânını gözünün önüne getir,' dedim; 'bir aleti, bir ayrıntıyı hatırlamaya çalış,' dedim; 'görmeyi, kendi kendine düşünmeyi artık öğrenmelisin,' dedim. Marangozun özellikleri-

ni benim saymamın bir faydası olmayacağını anlattım.

«Çekiç,» diye haykırdı.

Görüşündeki bu keskinlik, bu hatırlama gücü beni bayağı sevindirdi.

«Şimdi senden, bir adım daha ilerlemeni istiyorum,» dedim. «Bak, marangozun çekici olduğunu buldun: bu çekiçle ne yapar marangoz?»

Albert'in ciddiyeti yanında, Papa'nınki solda sıfır kalırdı:

«Marangoz çekiciyle fındık kırar,» dedi.

Cevap Margherita'yı tatmin etmiş olacak ki:

«Hiç de fena değil,» diye haykırdı. «Evet, gerçi fındık kırmak marangoza düşen bir iş değildir ama, doğru yoldasın. (Bana döndü.) Bak, Albert marangozun fındığı, diyelim, ütüyle kırdığını da söyleyebilirdi. Söylemediğine göre, kafasını işletiyor demektir. Devam et bakalım Albert, marangoz çekiciyle başka ne iş yapar?»

Bu başarı Albert'i yüreklendirmişti:

«Biliyorum,» diye bağırdı; «marangoz çekiciyle duvara çivi çakar.»

O zaman bütün cinlerim başıma üşüştü: Marangoz dükkânlarında tahtadan geçilmez; keresteler, çıtalar, kontrplaklar bütün duvarları kaplamıştır; tahta iskelelerden tavanı, talaş yığınlarından da döşemeyi göremezsiniz; çivi çakılabilecek bir santimetre karelik boş yer bulmak olanaksızdır; durum böyleyken, Albert'in marangozu, kalkıp kendi duvarına çivi çakmaz mı?

İçime bir umutsuzluktur çöktü; denize yuvarlanan bir insan gibi, yalvaran gözlerle Pasionaria'ya baktım; kendi kabuğuna çekilmiş, bizi tiksintiyle süzen üç yaşındaki bu yavrucuğun mantığına sığınmak istedim.

Pasionaria iri gözlerini yusyuvarlak açarak bana baktı ve bir şey söylemedi.

ADALET

15 Ağustos 1518 sabahı. Dar Kamış Mahallesinde Douxins adında bir tüccar ölü bulundu. Sırtına bir ok saplanmıştı; Saint-Bartholomée Mahallesinde oturan demirci Thomas Mioli'den kuşkulandılar.

Mioli, Douxins'i tanımadığını, 14'ü 15'e bağlayan geceyi Gastellet köyünde bir ahırda geçirdiğini, bundan ötürü, istese bile, herhangi bir kentliye kötülük edemeyeceğini, efendimiz Hazreti İsa gibi tek bedenle iki yerde birden bulunmak yetkisini taşımadığını söyledi.

Malvais ve Mettei adında iki tanık, Mioli'yi alacakaranlıkta, Saint-Bartholomée Sokağında köşeyi dönerken gördüklerini söylediler; bu ya Mioli'ydi ya da ona çok benzeyen biri.

Bunun üzerine Mioli'yi işkence odasına götürdüler, soydular, ellerini arkadan bağladılar.

Yargıç:

«Bırak inadı, açıkça söyle,» dedi.

Mioli ayak diredi:

«Bana cehennemin bütün işkencelerini çektirebilirsiniz, fakat dediklerimden başka bir şey söyletemezsiniz.»

Tutup bir çengele astılar. Meryem Anamızı sayıklaya sayıklaya inlemeye başladı; fakat, soru tekrarlandıkça, geceyi köydeki ahırda geçirdiğini, dolayısıyla herhangi bir kentliye kötülük etmesinin olanaksız olduğunu söylüyordu.

«Asıl kötülüğü siz bana ediyorsunuz, yargıç efendi,» dedi; «ben suçsuzum: Tanrı da buna tanıktır.»

Yargıç ipi biraz daha gerdirdi, Mioli'nin ayaklarına da kocaman iki taş bağlattı. Zavallıcık nerdeyse dağılıverecekti.

«Allah rızası için indirin beni,» diye bağırdı; «her şeyi söyleyeceğim.»

«Hele bir konuş, sonra indiririz,» dediler.

Mioli, Douxins'in kanına girdiğini açıkladı. İpi çengelden çıkardılar.

Yargıç:

«Anlat bakalım,» dedi; «nasıl öldürdün?»

«Kılıcımla öldürdüm.»

Yargıç gürledi:

«Muhafızlar, asın şunu!»

Zavallıcık tekrar inlemeye başlamıştı.

«Efendimiz,» diye haykırdı; «neden bana böyle muamele ediyorsunuz? Douxins'i öldürdüğümü kabul ettim ya!»

«Evet ama, kılıcınla öldürdüğünü söyledin, oysa ölümü kılıçtan değil. Haydi anlat: neyle öldürdün?»

«Efendiler, hatırlamıyorum. Her taraf zifir gibi karanlıktı, göz gözü görmüyordu.»

Sırtına kaynar tuzlu su döktüler.

«Douxins'i hangi silahla öldürdün?»

Mioli hıçkırmaya başlamıştı:

«Kamayla.»

«Yalan!»

«Sapanla.»

«Yalan!»

«Mancınıkla.»

«Yalan!»

«Efendiler, Tanrı aşkına, siz söyleyin, hangi silahla öldürmüşüm bu adamı? Bildiklerimin hepsini saydım.»

«Okla öldürdün.»

«Tamam,» dedi Mioli; «okla öldürdüm!»

İndirdiler, ellerini çözdüler. Yargıç:

«İnşallah gerçeği söylemişsindir,» dedi. «Sakın asılmaktan korktuğun için yalana sapmış olmayasın?»

Mioli'nin cevap vermediğini görünce, yargıç tekrar bağlanıp çengele asılmasını buyurdu.

«İtiraf et! Asılmaktan korktuğun için suçu yüklendin, değil mi?»

Acıdan kıvranan Mioli'nin uluması duyuldu:

«Hayır, efendiler! Gerçeği sevdiğim için, gerçeği söyledim!»

İndirdiler, yargıç yemin etmesini istedi.

«Yemin ediyorum, efendimiz!» diye Mioli inledi.

Yargıç buyurdu:

«Asın şunu.»

Astılar.

Yargıç ona aşağıdan yukarı doğru bakarak:

«İtiraf et,» dedi. «Yalana yemin ettin.»

«Hayır, efendimiz, doğruya yemin ettim.»

İndirdiler.

Yargıç buyurdu:

«Asın şunu!»

Astılar.

«İtiraf et,» dedi yargıç; «doğruyu söylediğini söylerken, yalan mı söyledin, yoksa doğru mu söyledin?»

Mioli'nin canı çıkmak üzereydi:

«Doğru söyledim,» diye inledi.

İndirdiler, yargıç ta sonunda kararını bildirdi:

«Suçlu olduğunu kabul ediyorsun, başın koparılacak, fakat bundan önce kelpeten ve çekiç işkencesine çarpılacaksın.»

Karar daha bildirilmeden bir haberci telaşla içeri girmişti. Yargıca yanaştı, heyecanlı bir sesle:

«Efendimiz,» dedi, «Mioli suçsuz; ahırda yattığı doğru. Suçluyu yakaladık; itiraf etti, elimizde de bol bol kanıt var.»

Yargıç başını salladı:

«Çok geç,» dedi. «Kim önce itiraf ederse o asılır; Mioli önce itiraf etti, demek o asılacak.»

«Fakat Mioli suçsuz!»

«Orası beni ilgilendirmez» (Yargıç bağırıyordu) «Dediğim dediktir, ne dediysem de o olur.»

Konuşulanları duyan Mioli rahat bir nefes aldı:

«Çok şükür!» dedi. «Bütün emeklerim boşa gitseydi, gerçekten üzülürdüm.»

ELLİ LİRA

İki yanı ağaçlı bir yolda, gökyüzünün maviliğini seyrede seyrede yürüyordum; her yandan mutluluk taşıyordu. Birden, Filippo karşıma çıktı, koluma girdi:

«Giovannino,» dedi; «kimim ben, biliyor musun?»

«Bilmez olur muyum,» dedim; «sen, Filippo'sun.»

Boğuk bir sesle :

«Hayır,» dedi; «ben, kendimi asmak için ip arayan bir adamım.»

Bizim tavan arasında bir kangal ip görmüştüm, içimden geldi, vermeyi önerdim. Fakat alay ettiğimi sandı, ip yerine benden elli lira istedi.

Tanrı tanıktır, o gün cebimde topu topu elli lira vardı, bu parayla da birkaç gün geçinmek zorundaydım. Buna karşılık, ip bir işime yaramıyordu. Şu halde, önerim son derece mantıklıydı. Fa-

kat, aksilik bu ya, istediği ip değil, bizim ellilikti.

Filippo'ya bir hafta sonra rastladım; hayata tekrar bağlanmıştı. Teşekkür ederken gözleri yaşarıyordu.

«Beni yüzde yüz bir ölümden kurtardın; bu iyiliğini unutamam. Elli liranı da cebinde bil; ya yarın, ya da öbür gün veririm.»

Birkaç gün sonra, Filippo'yu sinemada gördüm.

«Elli liranı vereceğim, birkaç gün daha bekle,» dedi.

Yarım ağızla acele etmemesini, daha bekleyebileceğimi söyledim.

Bir ay sonra trende karşılaştık. Bir süre havadan sudan fakat gerçekten ilgi çekici şeylerden söz etti, sonra:

«Giovannino,» dedi; «şu elli lira işi var ya, bu yüzden benim hakkımda kötü şeyler düşünmeni istemem. Emin ol, borcumu unutmuş değilim. Zaman zaman hatırlıyorum da, kafamı duvarlara vurup parçalayasım geliyor.»

Zavallı oğlan umutsuzluk içindey-

di; elimden geldiği kadar yatıştırmaya çalıştım, benim için üzülmemesini, sakin olmasını, sabırsızlanmamasını söyledim. 'Hayatta, sabırla bekleyenler başarıya ulaşır,' dedim.

Sinirli bir sesle:

«Sabır, sabır!» diye söylendi. «Sabret demek, kolay gelir sana. Maşallah beyimizin işleri tıkırında, paran bol, sıkıntın yok, bu durumda ben olsam, ben de sabretmeyi bilirdim. Fakat şimdi elimden ne gelir, sen söyle? Elli liracığı bir araya getirip sana borcumu ödeyemedikten sonra, benim için hayatın ne anlamı olabilir? Bu kadar bencil olma, dostum, biraz da başkalarının halini anlamaya çalış.»

Özür diledim, kalbini kırdımsa, bunun istemeyerek olduğunu anlattım.

Yatıştı:

«Dostluğuna güvenebileceğimi bilirim,» dedi.

Üç ay geçti, bir dükkânın önünde durmuş, vitrini seyrederken, biri sert sert omuzuma vurdu; hayretle döndüm.

Filippo karşımda durmuş, bana yan yan bakıyordu. Aksi bir sesle:

«Giovannino,» dedi; «bu numaralar bana sökmez: Elli liranı veremeyeceğim. (Ulumaya başladı). Veremeyeceğim, diyorum sana. Verebilecek durumda olsaydım, senin istemeni beklemezdim.»

Sakin olmasını söyledim, bu elli lirayı zaten gözden çıkardığımı anlattım.

«Ya? Demek bu paraya kaybolmuş gözüyle bakıyorsun? Hata ediyorsun? Hata ediyorsun, Giovannino. Ben namuslu bir adamım, çok şükür, her zaman alnım açıktır.»

Çevremize kalabalık toplanıyordu, kıpkırmızı kesildiğimi anladım.

«Giovannino, sana söylüyorum, elâlemin namusuyla oynamaya hakkın yok senin.»

Halk, 'elâlemin namusuyla' oynayan Giovannino'yu süzüyor, Filippo da meydan okuyordu; başımı önüme eğdim, uzaklaştım.

Artık Filippo'dan bucak bucak kaçıyordum; görür görmez ya bir yan sokağa sapıyordum, ya da bir kahveye gizleniyordum. Fakat, arasıra, istemeyerek karşılaşıyorduk; ya da önce o be-

ni görüyordu. O zaman duruyor, korkunç bir surat takınıyor ve ulumaya başlıyordu:

«Evet, evet, anladık, elli lira degil mi? Hatırlatmana gerek yok, zaten aklımda.»

Zamanla Filippo yatıştı. İki yıl sonra, beni görünce, pis pis gülmekle kaldı. Dört yıl sonra, sokaklarda tekrar rahat rahat dolaşmaya başladım: Filippo gülümseyip geçiyordu.

Beş yıl sonra gülümsemesi de kalmadı. Ertesi yıl, ocak ayında, beni tekrar selamlamaya, işaretler yapmaya başladı.

Aynı yılın haziran ayında, sinemada buluştuk, artistlerden söz ettik. Ağustosta, kahvede yanıma geldi, oğlumu sordu. Kasımda tekrar görüşmeye, çene çalmaya başladık.

Bugüne kadar ilişkilerimiz böyle sürdü gitti. Bugün, Filippo'nun oğlu elinde bir mektup bana geldi. Mektubu okudum:

«Azizim Giovannino, seni rahatsız ettiğim için özür dilerim; gerçi senin gibi eski bir dosttan böyle bir şey istenmez ama, çok sıkışık bir durumdayım,

başka çıkar yol göremiyorum. Hatırlarsın, 1935'te ya haziran ya da temmuz ayında, Ihlamur sokağında karşılaştığımız zaman, benden elli lira borç istemiştin. Bu parayı iade edersen çok makbule geçer.

Arkadaşın Flippo.»

Beyaz bir zarf çıkardım, içine bir ellilik koydum, Filippo'nun oğluna verdim:

«Babanı tarafımdan öp, dedim, unutkanlığımı bağışlasın.»

İNİGO GRİGO

İnigo Grigo'nun babası at alır satardı; olur olmaz birkaç işe girişmiş, sonunu getirememiş, günün birinde kendini evsiz barksız, cebi delik, boğazı kuru Meksika yolunda bulmuştu.

Boğazınız kuruyunca ne yaparsınız? Gidip içersiniz.

İnigo Grigo'nun babası doğuştan soyluydu. **Los diablos en la altega** meyhanesine gitse, bir pezo ucuza çıkacağını biliyordu ama, doğuştan soylu olmak kolay değil ki! O leş kokulu, yağlı Pelado'ların arasına karışmayı kendine yediremedi.

Salına salına **İmperial Kahvesine** doğru yürüdü. İmperial, o zamanlar, Meksika'nın en gözde oteliydi, pireleri de, öteki otellerdeki pirelerden bir hayli ufaktı.

Söylemeyi unuttum, yanında karısıyla oğlu da vardı. İmperial'in bir ma-

sasına kuruldu, iki testi **Pulque** ve bir bardak su söyledi. İki testi **Pulque**'nin hakkından geldi, suyla ağzını çalkaladı, sonra patrona döndü:

«Çocuğa bir dakika göz kulak olun,» dedi; «biz birazdan döneriz.»

Sabahın on biriydi, akşamın on birinde patron küçük İnigo Grigo'nun aynı yerde oturduğunu gördü.

«İki testi **Pulgue** bir bardak da su içtin, ödeyeceksin,» dedi, işinin başına gitti.

Ertesi gün, sabahın altısında, kahveyi açmak için aşağı indi. İnigo Grigo, bir taş gibi hareketsiz bıraktığı yerde duruyordu. Patron, müşterilerin tozlu ayakkabılarını hatırladı, gözleri parladı.

«İki pezoluk içki içtin,» dedi; «iki pezoluk ayakkabı boyayacaksın.»

İnigo Grigo'yu birinci kata çıkardı, eline bir fırça, bir de boya kutusu tutuşturdu; sonra da, boya kullanmadan tükürükle kundura parlatmayı öğretti.

O zamanlar İnigo Grigo on yaşındaydı. Otuz yıl sonra yaşı tam kırkı

bulmuştu; fakat, hâlâ bırakıldığı yerde otluyordu. O büyüdükçe, İmperial de büyümüştü. Dört yataklık bir han iken, yüz odalık bir otel olmuştu. Öyle ki, İnigo Grigo'nun gücü arttıkça, boyanacak kundura sayısı da artıyordu. Akşamın onunda kalkıyor, sabahın sekizine kadar durmadan parlatıyordu. Sonra, artık yemekleri bir kutuya koyuyor, merdivenin altına büzülüyor, işe başlama saatini bekliyordu.

Otuz yıl böyle geçti. Fakat, kırk yaşına bastığı gün İnigo bir tekme yedi.

Beş yıldır, general Carmelo Garcia, Meksika'ya her gelişinde İmperial otelinde kalır, İnigo Grigo da kunduralarını temizlerdi. Belki üç yüz kere bu işi yapmış, en ufak bir aksaklık olmamıştı. O sabah aksilik bu ya, General Carmelo Garcia ayakkabılarını dilediği kadar parlak bulmadı. İnigo Grigo'ya bir tekme savurdu.

İnigo Grigo, bu tekme üzerinde uzun uzun düşündü. Hakaret gören, kendi de hakaret etmelidir. Otuz yıl sustuktan sonra ilk olarak patrona hesap sordu:

«İki testi pulque'ye kaç para alıyorsunuz?»

Patron omuz silkti:

«Bahşişle beraber üç pezo.»

«Peki,» dedi İnigo Grigo, bıçağını çekti. «Öyleyse, borcum olan üç pesos'u kesin, iki bin pezomdan kalanı verin bana.»

Patron sarardı. Otuz yıl içinde bir hayli çökmüştü. Fakat kum gibi parası vardı, hayata da domuzuna bağlıydı. Kasayı açtı, bin dokuz yüz doksan yedi pesos'u İnigo Grigo'ya saydı. İnigo bıçağını cebine soktu, parayı aldı, ortadan kayboldu.

Bir at, bir tay, bir sandık kurşun, iki tane de tabanca aldı.

Üç yıl sonra tekrar ortaya çıktı: Cumhurbaşkanı beş yüz adamıyla kaleye kapanmış; başkaldıran iki bin kişiye, iki gündür karşı koyuyordu.

İnigo Grigo, kaleyi kuşatanların arasına girdi, rastladığı ilk adama:

«Caballero,» dedi; «havaya bir beş kuruşluk atsana.»

Halka oldular. İnigo Grigo paranın yükselmesini bekledi, düşmeye başla-

yınca tabancasını çekti, ateş etti. Para elden ele dolaştı, tam ortasından delindiği anlaşılınca, İnigo Grigo'ya şaşkın şaşkın baktılar.

«Siz burada kale pencerelerine ateş etmekle oyalanırken, General Carmelo Garcia adamlarını topluyor, ya yarın, ya da bu akşam üzerinize çullanacaklar.»

«Peki, ne yapalım, senor?»

«Beş yüzünüz burada kalın, ötekiler benimle gelsin.»

Bin beş yüz kişi İnigo Grigo'nun peşine takıldı, istediği yere gitti, istediği şeyleri yaptı. O akşam, General Carmelo Garcia'nın bütün adamları kılıçtan geçirilmiş, bütün tasarıları suya düşmüştü. Bu durum karşısında, bin beş yüz kişi:

«Yaşasın General İnigo Grigo!» diye bağırdı.

General Garcia'yı yirmi gün kovaladılar. Sonunda, generalin yüz adamıyla beraber sığındığı çiftliği İnigo Grigo iki bin kişiyle kuşattı. İki top atımıyla sorun kökünden çözümlenebilirdi. Fakat İnigo Grigo, Garcia'yı canlı olarak ele geçirmek istediğini söylemişti.

Üçüncü günü akşamı kuşatılanlar teslim oldu; kurşunları tükenmişti.

Subaylardan biri:

«Garcia ne olacak?» diye sordu.

«Domuz ahırına tıkın!»

Domuz ahırı, ana evin birkaç metre ötesindeydi; upuzun bir avlu, avlunun iki yanında da birer metre yüksekliğinde bölmelere açılan alçak kapılar. Her kapının üstünde, dıştan açılan küçük bir kapak vardı; köylüler, bu delikten içeriyi gözler, dişi domuzların yavrularını parçalamalarını önlerlerdi.

Domuz ahırının çevresine nöbetçiler dikilmişti, biri de dar avlunun giriş kapısında duruyordu. İnigo Grigo geç vakit ahıra geldi; tek başınaydı, ağır ağır yürüyordu. Arasıra duraklıyor, cıgarasının dumanını süzüyordu. Avluya girince nöbetçiyi çağırdı, bir bölme kapısını gösterdi. İnigo Grigo, kapağı tutan mandalı kaldırdı, avluda asılı duran bir lambayla bölmeyi aydınlattı. İçeri baktı. General Garcia yemliğin üzerine kurulmuş, ayaklarını, yeri kaplayan pisliklere basmış, kalın bir cıgara tüttürüyordu... Delikten İnigo Grigo'nun suratını görünce: «Ha!» dedi,

ayakkabılarını çıkardı, kolunu uzattı, delikten dışarı attı.

İnigo Grigo kapağı örttü, tabancasının kabzasını kavradı, nöbetçiye baktı. Allahtan, adam bir şey görmemişti, görse de anlayamazdı. Ahmaklığı suratından okunuyordu.

«Emriniz generalim!» dedi.

«Kapıdan ayrılma, kimseyi içeri bırakmayacaksın.»

İnigo odasına gitti, yatağına uzandı; tabancasıyla fişekliğini bir iskemlenin üzerine öfkeyle fırlattı. Sabah kaçta uyandırılmak istediğini, kahvesini odasında mı içeceğini Garcia'ya soramamıştı. Herif önce davranmış, onu görünce : «Ha!» demiş, ayakkabılarını önüne fırlatmıştı.

O bir çift lanetli ayakkabı şimdi ahırda, bölme kapısının önünde duruyordu. İnigo Grigo yatağında doğruldu, kıvrandı, durdu. Sabahın biri olunca, dişlerini sıkarak kalktı. Ahıra doğru yollandığını fark etti. Avlu kapısının önüne gelince tabancasını çıkardı, doldurdu. Nöbetçiye:

«Buradan ayrılma, ben çağırmadıkça da içeri gelme!» dedi.

Tabanca elinde titriyor, avlunun iğrenç kokusu boğazını yakıyordu. Tozlu ayakkabıları öfkeyle kavradı, cebinden bir fırça çıkardı, çamurlu yerlerine, uçlara ve topuklara tüküre tüküre ikisini de öfkeyle, umutsuzlukla fırçaladıkça fırçaladı, parlattıkça parlattı.

Sonra ahırdan çıktı, nöbetçi subayını çağırdı.

General Garcia, sabahın ikisinde kurşuna dizildi; fakat ayakkabıları pırıl pırıldı.

İŞADAMI

Sam Jefferson yazıhanesine girdi, sekreterini selamladı, büyük masasına oturdu, daktiloyla yazılmış mektuplarını acele acele imzaladı:

«Bugün ne gibi işler var?» diye sordu.

Sekreter kadın uzun bir listeyi eline aldı, okudu:

«Saat 9,46 da, Boston'da Bay Smith'e telefon edilecek; saat 10'u 10 geçe, tekstil sendikası komisyon üyeleri kabul edilecek; saat 10'u 45 geçe, 36'ncı Sokaktaki kilisede bayan Emilia Brent ile evlenilecek...»

Sam Jefferson irkildi:

«Ben mi evleneceğim? Niçin evlenecekmişim?»

Kadın sabırlıydı:

«Emilia Brent'i seviyorsunuz, on yıldır da nişanlısınız.»

Sam Jefferson güldü:

«Tamam, tamam,» dedi. «Tabii, tabii.»

O anda, telefon çaldı. Sekreter kulaklığı uzattı. Sam Jefferson kaptığı gibi bağırmaya başladı:

«Alo! Alo! Emilia, siz misiniz? Nasılsınız, sevgilim? İyi uyudunuz mu?»

Sekreter atıldı:

«Hayır, hayır. Telefon eden Boston'dan Bay Smith. Kereste gönderecekti.»

Sam Jefferson'un hemen suratı asıldı, bangır bangır bağırmaya başladı; bu bir utanmazlıktı, keresteler ertesi gün gelmezse o da yapacağını bilirdi.

Telefonu küt diye kapadı, telefonun kapanmasıyla beraber sendika üyeleri de içeri girdi. Görüşme bir hayli uzadı. Üyeler gittiği zaman saat on biri bulmuştu. Tekrar telefon çaldı, sekreter kulaklığı yeniden uzattı, Sam Jefferson dinlemeye gerek görmeden bağırmaya başladı:

«Boşuna ısrar etmeyin, ne dediysem onu yaparsınız. Sam Jefferson'un ağzından bir söz çıktı mı, tamamdır! Yarından tezi yok, mal elimde olmalı, yoksa ben ne yapacağımı bilirim. Ne?

Budala mı? Sam Jefferson'a budala diyorsunuz ha? Ben şimdi uçağa atlıyorum. Gelip çenenizi dağıtayım da budalalık nasıl olurmuş, görün!»

Fakat, karşı taraf birtakım anlamadığı şeyler söylemeye devam ettiği için başını kaldırdı, sekreterine baktı. Genç kadın:

«Hayır,» dedi; «konuşan Bostonlu Smith değil, nikâhınıza giden arkadaşlarınız; yarım saattir kilisede bekliyorlar.»

Sam Jefferson sonunda anlamıştı:

«Peki, peki!» diye bağırdı. «Geliyorum, hemen geliyorum!»

Telefonu kapadı, 'geliyorum' diyen kendisi değilmiş gibi çalışmaya koyuldu.

«Bu gençlere güzel bir armağan göndermeli, not alın,» diye sekreterine buyruk verdi; «bir de özür mektubu yazın, törende bulunamayacağımı bildirin.»

Sekreterin sabrı tükenmişti:

«Hayır,» diye haykırdı. «Armağan falan gönderecek değilsiniz. Hemen kiliseye gitmelisiniz, evlenen sizsiniz.»

Sam Jefferson bir sıçrayışta ayağa fırladı, ulumaya başladı:

«Ne diye vaktinde söylemediniz bana? Bu ne biçim iş efendim! Sizin yüzünüzden geç kaldım işte. Çabuk, bir taksi çağırın. Çabuk! Ben dönünceye kadar da buradan ayrılmayın, anladınız mı? Çok önemli bir haber bekliyorum.»

Sekreter ağzını açacak oldu, Sam fırsat vermedi:

«Siz bana karşı gelemezsiniz,» diye bağırdı. «Ne pahasına olursa olsun buradan ayrılmayacaksınız. Hem sözü uzatmaya gerek yok; kapıyı üstünüze kilitlerim, sorun kalmaz.»

Dediğini de yaptı.

Kiliseye vardığı zaman arkadaşları umudu kesmişlerdi. Geç kaldığı için özür diledi, sonra da:

«Haydi,» dedi; «ben hazırım.»

Çağrılılar şaşkın şaşkın bakıştılar.

«Nişanlınız nerede?»

«Nişanlım mı?»

«Evet, Emilia? Nerede bıraktınız onu? Niçin sizinle gelmedi?»

Sam Jefferson elini alnına götürdü, sonra kayboldu.

Yazıhaneye girdiği zaman sekreteri iki göz, iki çeşme ağlıyordu.

«Emilia,» dedi; «sevgili Emilia'm, seni on yıldır seven, seninle evlenmek isteyen Sam'ınla niye kiliseye gelmiyorsun?»

Sam Jefferson ile sekreteri Emilia Brent evlendiler. Nikâhtan sonra davetlilerle beraber bir gazinoya gittiler, biraz içtiler; sonra da Sam saatine baktı, irkildi:

«Eyvah, beş dakikam kalmış,» diye haykırdı. «Tren on ikide kalkıyor. Hoşça kalın, arkadaşlar. Ben Florida'ya, balayına gidiyorum.»

Hemen bir taksiye atladı, gara gitti, tek başına trene bindi.

ÇALGILI DEĞİRMEN

Adam, Doktor H. J. Bommer'e dert yandı:

«Başıma gelenleri sormayın,» dedi.

Doktor kulak kabarttı, adam devam etti:

«Bir kahve değirmenim var, on iki yıldır aksamadan işler. Çekirdek kahveyi yukarıdan boşaltırım, aşağıdan çekilmiş kahveyi alırım. Geçen haftaya kadar bu böyle sürdü gitti. Sekiz günden beri bizim değirmene bir hal oldu. Geçen pazartesi, çekirdek kahveyi koydum; her zamanki gibi kolu çevirdim, fakat çekmeceye bakınca bir de ne göreyim? Bembeyaz bir toz.»

«Bembeyaz bir toz ha?»

Doktor Bommer elinde olmayarak haykırmıştı.

«Evet beyaz bir toz, daha doğrusu kestane unu. Herhalde makinede bir bozukluk var, dedim, bir tamirciye gö-

türdüm. Adam değirmeni evirdi, çevirdi, en ufak bir aksaklık bulamadı. Tekrar değirmenime kavrulmuş kahveden biraz koydum, kolu çevirdim. Çekmeceyi çektiğim zaman, içi limon suyu ile doluydu. Ertesi gün değirmenimi tekrar doldurdum, bu defa hiçbir şey bulamadım.»

Doktor Bommer yeniden haykırdı:

«Hiçbir şey ha?»

«Hiçbir şey. Sonraları, değirmenime en iyi cinsinden çekirdek kahve koymaya devam ettim, çekilmiş kahve yerine çekmeceden turunç posası, reçel, karabiber, düğme, çengelli iğne ve taze çiçekler çıktı.»

«Çekilmiş taze çiçek demek istiyorsunuz?»

«Hayır, parçalanmamış taze çiçekler; bir sarı gül, bir papatya ve bir orkide. Fakat daha bunlar bir şey değil.»

Doktor Bommer dikkat kesilmişti.

«Dünden beri değirmen azıttı; kahve koyuyorum, değirmen çalgı çalıyor.»

«Çalgı mı?»

«Çalgı ya! Klasik parçalar, çoğu zaman 17. yüzyıl havaları.»

«Kahve ne oluyor?»

«Yok oluyor; değirmende de, çekmecede de kahveden eser yok.»

Adam cebinden değirmenini, bir kesekâğıdı da kahve çıkardı.

«Mahsus getirdim,» dedi. «Haklı olduğumu göreceksiniz: Çekirdek kahveyi koyuyorum, kolu çeviriyorum, müzik duyuluyor.»

Dediklerini yaptı; doktor Bommer onu merakla izliyordu.

Adam:

«Müziği duyuyor musunuz?» diye sordu.

Doktor Bommer, ezilen çekirdeklerin çıtırdısından başka bir şey duymuyordu. Fakat başını salladı:

«Evet duyuyorum,» diye cevap verdi.

Adam öğütmeyi bıraktı, değirmeni masanın üzerine koydu, elini havaya kaldırdı:

«Makinede bir bozukluk yok,» dedi; «bence bu değirmen çıldırmış. Akıl hastanesine yatırmalı.»

«Tabiî,» dedi doktor, «tabiî.»

İki hastabakıcı çağırdı, adamı bir hücreye tıktılar.

Odada tek başına kalınca, doktor

gülmeye başladı, değirmene baktı; içinde bir hayli çekilmemiş kahve vardı. Başını salladı, değirmeni dizleri arasına sıkıştırdı, kolu çevirdi.

Scarlatti'nin güzel bir havası, açık ve seçik olarak kulağına geldi.

Haykırmalarını duyup koşan hademelere:

«Birkaç dakika önce odamdan götürdüğünüz adamı serbest bırakın, yerine değirmeni koyun,» dedi.

«Peki,» dedi hademeler.

Peki demeleriyle Doktor H. J. Bommer'i yakaladıkları gibi sımsıkı bir hücreye tıkmaları bir oldu.

MARGHERİTA HER ŞEYİ DÜŞÜNÜR

»Motosikletine atlayıp arasıra bizi görmeye gelirsin artık.»

Margherita'nın sesi üzüntülüydü.

«Gitmesi, gelmesi altı yüz kilometre,» dedim; «altmış santimetre küplük silindir dayanmaz buna.»

Margherita kafası işleyen bir kadındır.

«Haklısın,» dedi; «on kilometre başına bir santimetrecik düşüyor. Fakat, unutma ki, dönüşte yol yokuş aşağıdır. Garessio yokuşun tam tepesinde.»

«Doğru! Deniz seviyesinden altı yüz metre yukarıda.»

Margherita dehşetle bana doğru döndü.

«Denizden altı yüz metre yukarıda ha!» diye haykırdı. «Aman Yarabbim, ne korkunç şey bu! Niye daha önce söylemedin bana? Ya çocuklar düşerse?»

«Nereye?»

«Denize! Altı yüz metrelik bir uçurumna yuvarlanmak ne demek, biliyor musun sen?»

Hemen yatıştırdım:

«Altı yüz metre dikine inmiyor. Denize varmak için otuz kilometre yol almak gerek...»

«Bir kilometreye iki santimetre küp silindir düşüyor,» dedi. «Bence hiç de fena değil. Sen ne dersin?»

Büyük bavulu kilitledim:

«Bu zamanda insan azla yetinmeyi bilmeli!»

Margherita'nın gene gözleri dalmıştı:

«Ölüm cüppesi gibi karanlık bir gece,» dedi, içini çekti. «Havada en ufak bir esinti yok. Boşluğun kenarına dayanmış gibiyim, insanın nefesi kesiliyor.»

Ben de içimi çektim.

«Seni anlıyorum Margherita,» dedim; «fakat dolaba dayanacağına gidip pencereye dayansan, belki bu kadar üzücü bir etki altında kalmazsın.»

Margherita pencerenin kenarına yaslandı.

«Pencerede bile gece olmuş; havada da tek esinti yok.»

Perdeyi kaldırdım, kepenkleri ardına kadar açtım. Tan yeri ağarıyordu; tertemiz, taze bir hava vardı. Margherita birkaç saniye konuşmadı. Birden:

«Ne garip!» diye haykırdı. «Şimdi yanyanayız, yarın birbirimizden altı yüz kilometre uzakta olacağız.»

«Altı yüz değil, üç yüz.»

«Ben senden üç yüz kilometre ötede olacağım, sen de benden üç yüz kilometre ötede. (Kaygılı olduğu sesinden anlaşılıyordu.) Beni avutmak için yalan söylemene gerek yok; Giovannino, ikisi birden altı yüz eder. Mesafeler de ölüm gibidir, kaçınılmaz.»

Tedirginliği gittikçe artıyordu:

«Her geçen gün, beni altı yüz kilometre uzaklaştıracak, bir ay sonra da, aramıza on sekiz bin kilometre girecek. Korkunç bir şey bu!»

Sesimi tatlılaştırdım:

«Unutma Margherita,» dedim; «dönüşte yol bayır aşağıdır.»

«Unutmuş değilim, Giovannino, her

şeyi hesaplıyorum, fakat bir şey başka bir şeyin yerini tutmaz. Silindirsiz bir motosiklet alamaz mıydın sanki?»

«Alamazdım Margherita. Silindirsiz bir motosiklet basit bir bisiklettir. Silindir elektriğin voltajı, gemilerin de tonajı gibidir.»

Margherita başını salladı:

«Bunlar gerçekten üzücü şeyler,» dedi, «üzüntü bizi birleştiriyor, silindir ayırıyor. Belki de Gasperi bir çözüm yolu bulur...»

Tekrar gözleri daldı. Sonra toparlandı, birden elektriği yaktı.

«Bak,» dedi; «hava kararırdı mı düğmeyi çevirirsin, lambalar yanar; yatacağın zaman söndürürsün, yoksa elektrik sayacı başımıza iş açar.»

Gaz musluğunu çevirdi.

«Sonra,» dedi; «çay ya da başka bir şey kaynatmak istersen bu musluğu benim yaptığım gibi açar, çaydanlığı alır, ocağın üzerine koyarsın.»

Gerçekten de çaydanlığı ocağın üzerine koydu, mutfağa iğrenç bir koku yayıldı.

«Bir yerlere telefon etmeli!» diye haykırdı. «Bu işte bir aksaklık var.»

Sinirlendirmemeye çalışarak:

«Belki gaz musluğunu açtıktan sonra kibrit çakmayı unuttun,» dedim.

Margherita ocağı yaktı, iğrenç koku da kayboldu.

«İşte hayat budur!» dedi. «Ben yanında olmasaydım, şimdi zehirlenip ölecektin. Bana kalırsa sen elektrik ocağını kullan, gaz kadar tehlikeli değildir.»

Bana, son derece önemli birkaç öğüt daha verdi; evi su basmaması için musluklar kapatılmalıymış, porselen tabaklar düşünce kırılırmış, banyoyu doldurmak için önce deliğini tıkamalıymış.

«Banyoyu boşaltmak istedin mi, delikten tıkacı çıkarırsın,» dedi. «Beş dakika düşün, meseleyi anlarsın; deliği boşuna banyonun dibine koymamışlar; yoksa banyonun kenarına da delik açılabilirdi.»

Tencereyi boşaltmak için ters çevirmek gerektiğini de anlattı. Bu arada diş macununun nasıl sıkılacağını da öğrendim.

«Bana bak da öğren,» dedi.

Açıklamadan sonra uygulama başladı, biraz sonra Margherita'nın ağzı bembeyaz köpükle doldu.

On dakika sonra:

«İşte,» dedi, «diş macunu yerine tıraş sabununu alırsan benim durumuma düşersin. Sakın böyle yapma.»

Bundan sonra, fırınla buzdolabını karıştırmamak gerektiğini, telefon rehberinin faydalı olabileceğini, evden çıkarken sokak kapısını kilitlememi söyledi.

Bir şey unutup unutmadığını anlamak için etrafa şöyle bir göz attı.

«Sabah akşam karnını doyur. Hem kapıcıya tembih ettim, acıktığın zaman sana haber verecek. Aylığını almayı da unutma. Takvime aybaşını işaretledim. Telefon çalınca, iki durumla karşılaşabilirsin: evdeysen cevap verirsin; değilsen, vermezsin. Telefon eden bir kadınsa, her iki durumda da cevap verme. Fakat telefon eden ben olabilirim; parolamızı yazılı olarak bırakıyorum: **«Hepimiz sağ salimiz.»** Bu cümleyi söylersem, demek ki konuşan benim, o zaman cevap verirsin. Yangın çıkarsa, itfaiyeyi çağır. Bütün söyleyeceklerimi söyledim galiba?»

Bilmem der gibilerden bir işaret

yaptım. Margherita bir an düşündü, sonra eliyle alnına vurdu.

«Bak, şurada, sağda gömleklerin var,» dedi; «şurada da, solda yünlülerin, ortada da çorapların. Öteki çekmecede ütülü pantolonların duruyor. Giyerken dikkat et, önü arkaya, arkası öne gelmesin. Gömleklerle yünlüleri başından aşağı geçirirsin, pantolonu da ayağından yukarı çekersin.»

Bana baktı, başını salladı, gözleri doldu.

«Zavallı Giovannino,» dedi, içini çekti. «Seni yalnız bırakmak üzüyor beni. Sağ ayak ayakkabıları sağ çekmecededir, sol ayak ayakkabıları da sol çekmecede. Fakat solak olduğumu da unutma.»

Bu arada, Margherita'nın ocağa koyduğu tencere eriyordu.

«Görüyor musun,» dedi; «insanın başına neler gelebilir!»

Gördüğümü, iyice anladığımı söylüyordum, sözümü yarıda kesti, bir çığlık attı:

«Sekiz buçuk olmuş! Ben hemen evden çıkmalıyım, yoksa otobüsü kaçırırım.»

Beni acele öptü, çamaşır suyunu beyaz şarap şişesiyle karıştırmamaya dikkat etmemi söyledi, kapıya varınca durakladı.

«Karın yola çıkıyor, insan bir şey söylemez mi?»

Sesimi tatlılaştırdım:

«Söyler, Margherita,» dedim; «söylemez olur mu? Der ki: Bir kere saat sekiz buçuk değil, altıyı kırk geçiyor; bak küçük ibre altının üzerinde, büyüğü de sekizi gösteriyor. Sonra, iki çocuğunla beraber gideceğini unutuyorsun. Ayrıca; iki çocuğundan başka, unuttuğun iki bavul, iki çanta, üç paket ve bir damacana var. Bunlar yetmiyormuş gibi, sokağa gecelikle çıkıyorsun.»

Margherita içini çekti.

«Gitmek, biraz ölmektir,» dedi. «Giden, her garda kendinden bir parça bırakır, sonunda varan bambaşka bir insan olur çıkar. Her adımda, kendimizden bir parça durur, geri kalan da yola devam eder. Her adımda yeni bir ben doğar; bir kilometre sonunda bin tane benliğimiz olur. Ömür boyunca sürer gider bu. Sonunda hangi benliğimiz kalacak acaba?»

«Yürüyorsak, dediğin doğrudur, fakat ya yürümüyorsak?»

Margherita'nın sesi toklaştı:

«Panta rei: her şey yıkılır, her şey kımıldar. Zaman, kımıldamadığımız halde bile bizi sürükleyen bir ırmaktır.»

Bizim kümes uyandı, kızım Pasionaria yumurtlamış gibi gıdaklıyordu. Bir saat sonra hepsi gitti. Sokağa çıkarken, kapıcı kadın bana bir pusula uzattı.

«Bayan bunu size bıraktı,» dedi.

«Sevgili Giovannino, söylemeyi unuttum, evden çıkarken dikkatli ol; camlı kapıyla sokak kapısı arasında beş basamak var.»

Bu değerli öğüdü okurken, iki kapı arasında basamak olduğu aklımdan çıkıverdi, yüzü koyun yere kapaklandım.

Kapıcı kadın tiksintiyle beni süzdü:

«Kanları gidince, kocalar iyice sapıtır!» dedi. «Zavallı kadın!»

BAŞARININ SIRRI

Uşak kapıyı açtı:

«Ribelet adında biri geldi, efendim,» dedi.

Avukat Tolei sinirli bir sesle haykırdı:

«Canı cehenneme. Gözüm görmesin o herifi. Dur biraz...»

Uşak dışarı çıkacağı sırada, avukat seslendi:

«Siz buna, tükürdüğünü yalamak, diyeceksiniz. Olabilir. Ben bu sözün ne anlama geldiğini bilmediğim için, herhalde haklısınızdır. Fakat, bu yüzden avukata çullanmak da doğru değil. Önce terslenip, sonra yatışması son derece mantıklıydı. Her sırnaşığı başımızdan savamayız ki: Sırnaşıktan sırnaşığa fark var. Kimine aldırmayabilirsiniz; fakat bazı sırnaşıkların cebinde bir kocaman tavsiye mektubu bulunur. Böylelerini sepetlemek, kodamanı sepetlemek demektir.»

Avukat Tolei'ye balta olan Ribelet, kodamanlı sırnaşıklardandı. Tavsiye mektubu cebindeydi. Ne yapmalı?

Uşak:

«Ne cevap vereyim efendim?» diye sordu.

Avukat, derin derin düşündü:

«Meşgul olduğumu söyleyin,» dedi.

Uşak çıktı, biraz sonra sırnaşığın sesi duyuldu:

«Pekâlâ, beklerim.»

Avukat piposunu hırsla dişledi:

«İğrenç herif! Dünya başıma yıkılsa kendisini kabul etmeyeceğimi anlamıyor mu?»

Ribelet'nin bunu anlamaması için gerçekten dar kafalı olması gerekti. İki gün içinde üçüncü kez aynı cevabı alıyordu.

Avukat, sırnaşığın tam bir budala olduğuna inanmıştı; fakat, tekmeyi yapıştırıp kapı dışarı edilemeyecek cinsinden bir budala; yani tavsiyeli budala: Budalaların en tehlikelisi. Sessiz korunmayla karşı koymaya karar verdi.

Ertesi gün, uşak :

«Ribelet gene burada» diye haber verdi.

«Çok meşgul olduğumu söylediniz mi?»

«Söyledim efendim. Beklerim, dedi.»

«Gebersin inşallah!»

Avukat tekrar çalışmaya koyuldu, sırnaşığı bütün bütüne unuttu.

Öğleye doğru, dışarı çıkmaya hazırlanırken uşak yolunu kesti:

«Efendim, buradan geçemezsiniz, bekleme odasında oturuyor; görür sizi. Öğle yemeğini getirmiş. 'Bu sayede yol masrafından kurtulurum' diyor.»

Avukat umutsuzluğa düştü:

«Böyle şey dünyanın neresinde görülmüş,» diye hırsla haykırdı. «Karşıma çıkmasın, o herifi alimallah tepelerim!»

Uşağın birden gözleri parladı:

«Merdivene açılan arka kapı var.»

Gerçekten de öyle bir kapı vardı. Fakat önüne kocaman bir dolabı dayamışlardı. Avukat, her şeyi göze almıştı. Dolabı çektiler, kapı açıldı, avukat da rahat bir nefes aldı: Artık görünmeden çıkabilirdi.

Öğleden sonra, çıktığı yerden, yani arka kapıdan girdi yazıhanesine.

Uşak hemen durumu bildirdi:

«Hâlâ burada, bekliyor.»

«Cenazesi çıkar inşallah!»

O günden sonra, üstat Tolei bekleme odasından geçemez oldu. Müşteriler Ribelet'yi haciz memuru, ya da ona benzer bir şey sanıyorlardı. Herif hiç aksatmadan geliyordu. Sabah sekize beş kala damlıyor, evden getirdiği yemeğini bekleme odasında yiyor, akşam yediyi çeyrek geçe gidiyordu.

Bir gün uşak, her zamankinden daha şaşkın bir suratla kapıda belirdi:

«Efendim,» diye kekeledi; «artık geceleri de evine gitmiyor. Açılır kapanır bir karyola getirdi. Gündüz paravanın arkasına saklıyor, gece bekleme odasının ortasına kuruyor.»

Avukat duymazlıktan geldi.

Günün birinde, kulağına bir yazı makinesinin çatırdısı geldi. Ne oluyordu bekleme odasında? Bir tek yazı makinesi vardı, o da gözünün önündeydi.

Uşağı çağırdı:

«Kimin o makine?» diye sordu.

«Onun efendim, Ribelet'nin. Birkaç gündür getiriyor, müşterilerin ufak

tefek işlerini görüyor. Açıkgöz bir adam, bir hayli de para yapıyor. Fakat yüreği temiz; daha bu sabah gene bol bahşiş verdi bana. Hatta bir işiniz varsa, size de yardım edebileceğini söyledi. Yakında bir yardımcı alacakmış.»

Avukat, dudaklarını ısırdı, fakat bir şey demedi; ne pahasına olursa olsun karşı koyacaktı.

Bir süre sonra, avukat işlerin eskisi gibi yürümediğini gördü. Efendisinin sıkıldığını anlayan uşak, ona şu öneride bulundu.

«Efendim, herif... şey, avukat Ribelet diyor ki, çok işi varmış, tek başına altından kalkamıyormuş. Onunla ortak olsanız?. Yarın sabah bekleme odasına geçebileceğinizi söyledi; bu akşam çok meşgulmüş...»

Ribelet ve ortağının yazıhanesi işte böyle kuruldu.

Bana iş öneren akşam gazetesine ilk makalemi götürdüm. Üzerinde uzun uzun durulmuş, zevkle kaleme alınmış kısa bir yazıydı; beni bir hayli uğraştırdığı için, yazıyı yayın müdürüne verirken, kendime güveniyordum.

Şöyle bir göz attı, geri verdi:

«Zayıf,» dedi. «Bu iş böyle olmaz. Daha ilgi çekici, daha hareketli olsun.»

Suratım asıldı; ama gene de meseleyi incelemeyi kabul ettim. Fakat bu yazıya fazla hareket katmayı da aklım almıyordu.

«Bu daha çok renkli bir parça» dedim. «Renge hareket katmak zordur.»

Yayın müdürü:

«Yazıdan söz eden kim?» dedi. «Okumadım bile. Yazınızdan bana ne? Beni ilgilendiren başlıktır, ben size başlıktan söz ediyorum.»

Noel arefesindeydik: zamana zemine uygun kısa bir konu seçmiştim; Bir çocuk yatağında doğruluyor, Noel Ba-

ba ne getirecek diye sabahı bekliyor. Yazıya, **Ocaktaki Ayakkabı,** başlığını koymak bana çok doğal gelmişti.

Evet, bu başlık zayıf olmasına biraz zayıftı. Anafikri daha fazla belirtmeye çalışarak, şu cümleyi önerdim: **Bu gece Gigetto uyumuyor.**

Yayın müdürü :

«Daha iyi,» dedi. «Fakat gene de bir eksik var. Okuyucunun ilgisini çekmeye çalışın.»

Bu gibi durumlarda, soru biçimi kullanılır. Başlığı değiştirdim: **Bu gece Gigetto neden uyumuyor?**

«Güzel,» dedi yayın müdürü.

Sonra vazgeçti, başını salladı:

«Gigetto dersek, bunun bir hikâye olduğunu okuyucu hemen anlar. Daha belirsiz, daha esrarlı bir şeyler bulun.»

Başlığa esrar kattım : **Bu gece, uyumayan biri var.**

Yayın müdürü:

«Pek edebî» dedi. «Üslubunuzu değiştirin, daha canlı, daha yeni bir şeyler bulun. Bizim koleksiyonu karıştırın, gazete üslubunu benimseyin.»

Koleksiyonu karıştırdım, benimsemeye çalıştım. Şu üç başlık üzerinde

karar kıldım: **Uyumak, ya da uyumamak; Dan, dan, dan, saat üç, hâlâ gelen yok; Bekle, bekle, geleceği yok bu uğursuz sabahın.**

Yayın müdürü okuyucuların heyecanlı haberlerden hoşlandıklarını söyledi; olayları ona göre ayarlamalı, işi alaya vurmamalıydı; **facia** şakadan üstündü.

Araya **facia** kattım, şu beş başlığı elde ettim: **Yan odada neler oluyor?; Karanlıkta adım seslerini duyacak mıyız?; Kim bu karanlıkta dolaşan ihtiyar?; Gecelerin ihtiyarı; İhtiyara gece müziği.**

«Tamam,» diye haykırdı yayın müdürü. «İhtiyar üzerinde durun. Polis haberlerinde ihtiyarlar çok ilgi çeker.»

Kolları sıvayıp kendi işe koyuldu, bulduğu başlıkları bana okudu: **Karanlıkta bir ihtiyar haykırıyor; Dikkat, Pacini Sokağında ihtiyar bir kadın haykırıyor; Koşun, beşinci kattaki ihtiyarı boğazlıyorlar; İmdat, bir ihtiyarın karnını deşiyorlar, merdivenlerden oluk gibi kan akıyor.**

Sonuncuyu beğendi, benim ne düşündüğümü sordu.

«Çok hoşuma gitti,» dedim; «fakat benim yazımda cinayet falan yok, Noel Baba'yı beklemek için gece yarısı uyanan bir çocuk var.»

«Çok güzel işte!» diye haykırdı. «Çocuk karanlıkta uyanmış, Noel Baba'yı bekliyor. Birden, bir çığlık duyar: Komşu evde bir ihtiyarı boğazlıyorlar; çocuk Noel Baba'yı boğazladıklarını sanır, başını yastığının altına sokup ağlamaya başlar. Bakın, beş dakikada oldu. Yazınızı değiştirin, iyi bir son bulun, bütün okuyucular ağlasın.»

«Boğazlanan ihtiyar ne olacak? Bir cinayet mi uydurayım?»

«Uydurmak da ne demek? Olayın nerede geçtiğini belirtmezsiniz; koskoca Milano'da bu gece herhalde boğazlanan bir ihtiyar çıkar.»

Gerçekten de o gece bir ihtiyarı boğazladılar, ihtiyarın çığlığını duyan herhangi bir Gigetto da, Noel Baba'yı öldürdüklerini sandı. Fakat olayları böyle önceden haber vermek, bana göre bir iş değil. Benim zamanımda, olayın olması beklenir, sonra anlatılırdı; güzel bir başlık uğruna bir ihtiyarın boğazlanmasına izin verilmezdi.

YİRMİ YIL SONRA

Gençlik çağımın kadını unutulmaz bir ad taşırdı; türkülerdekine benzer, kısa ve uzun bir ad: Nini Pestalosse.

On sekizindeyken, Nini yirmi ikisindeydi; kelime oyunu yapmıyorum; on sekiz yaş, benim yaşımdı, yirmi ikisine basan da oydu. Yirmi yıl geçti aradan; bugün ben otuz sekizindeyim, Nini de kırk ikisinde.

Proust, Freud, Croce, Montale, Einstein, Sartre, Saba, Hemingway, Kant ve Bontempelli gerçekten güzel şeyler döktürmüşler; fakat, gün geliyor, yüzyılların aşındırmasına en iyi dayanan felsefe, bilim, sanat ve şiirin çukulata niyetlerinde yazılı olduğunu anlıyor insan: **Gönül kimi severse güzel odur; Gülü seven dikenine katlanır; İlk sevgi unutulmaz.** Ne kadar doğru! Yirmi yıl geçti aradan, Nini Pestalosse'yi hâlâ unutamam.

Sık sık, gençlik çağımın Giovanni'sini aramaya çıkarım; bu araştırmalar sırasında, bir gün yolum bir çocuk bahçesine düştü: Bayan Nini oradaydı, yünlü, melemeli çocuklarını otlatıyordu.

Hal hatır sordum:

«Sayın bayan,» dedim; «bir dileğim var, bana benden söz edin. Bir başkasıymışım gibi söz edin. Nasıldım?»

Nini uygun bir kelime aradı:

«Şey,» dedi; «bir bakıma budalaydınız...»

«Ya, öteki bakıma?»

«Öteki bakımda da budalaydınız.»

İçim sevinçle doldu. O budala, o toy delikanlıya öyle bir yakınlık duydum ki, babası olsam onu, ancak bu kadar severdim. Kendimi, kendi öz oğlum sayıyordum.

«Bir kere, buluşmaya gelmedim de, evimin önünde iki gün beklediniz. Dün gibi hatırlarım; kıştı, sizi penceremden gözetliyordum. Sonunda yanınıza geldim, benden özür dilediniz.»

Bu anı, Nini Pestalosse'yi canlandırdı, öfkelendirdi:

«Söylesenize bakayım,» dedi; «o kadar tersledim sizi, köpeğime etmediğimi

ettim de, neden gene benden özür dilediniz?»

Kollarımı açtım, içli bir sesle:

«Gençlik mucizesi,» dedim. «Tanrı cimrilik ediyor, insanlara mutluluk anlarını sayı ile veriyor.»

«Budalalık anlarını deseniz, daha doğru olur.»

«İkisi de aynı kapıya çıkar, sayın bayan. Tam mutlulukla budalalık aynı şeydir.»

Nini ayağını sinirli sinirli yere vurdu; ters ters baktı bana.

«Bir bakıma da, öteki bakıma da budala olmanız yetmezmiş gibi, yüzünüz de budalaydı. Tepeden tırnağa budalaydınız; Köpek gibi bakardınız insana.»

«Ne cins?»

«Budala cinsinden, ömrü boyunca tekme yiyip, sonra da efendisinin mezarı başında ölen cinsinden. Ellerinizde bile bir budalalık vardı.»

«Bunu anlamadım.»

«Bana dokunurken, değerli bir çiçeğe dokunur gibiydiniz. Beni lale falan mı sanıyordunuz yoksa?»

«Orasını bilmiyorum; bildiğim tek şey var; hep sizi düşünürdüm.»

Bayan Pestalosse sert sert söylendi:

«Ne ahmakmışsınız! O arada, başka delikanlılarla gönül eğlendiriyordum ben. Ya uydurduğum saçma bahaneler!. Bunlara inandığınızı da söyleyemezsiniz ya?»

«İnanırdım, sayın bayan, inanırdım. Hem de nasıl!»

Nini huylandı, çocuklarından birini tokatlayıverdi, fakat öfkeli öfkeli haykırdı:

«Ne ayıp şey! Peki, böyle martavallara nasıl oldu da inandınız?»

«Gençlik mucizesi,» dedim. «Sonraları, görülen, dokunulan şeylere bile inanmaz oluyor insan.»

Damarlı, sert ellerine uzun uzun baktı; kadınların eli, yaşlandıkça erkek eline benzer. Kısık bir sesle:

«Ya ben?» dedi; «Ben nasıldım, hatırlıyor musunuz?»

«Dünyanın en güzel kadınıydınız. Hiç de budala değildiniz, bilakis!»

«Öyle demeyin, hayatımda bir kere budalalık ettim, on altı yaşındayken...

Ama boşuna bir budalalıkmış! Baksanıza, ne ben hatırlıyorum, ne de başkası.»

İçini çekti, gözleri daldı:

«Çok sıskaydınız,» diye mırıldandı. «Giyinmeyi bilmezdiniz, saçlarınız karmakarışıktı, üstüne üstlük bir de siyah Lavallière kravat takardınız. Sizinle görünmekten utanırdım. Biraz acırdım da, ama çoğu zaman alay ederdim sizinle.»

«Şiir yazar mıydım?»

«Tabii, hem de dünyanın en budalaca şiirleri. Arkadaşlarıma okurdum, katıla katıla gülerdik.»

Bense, kim bilir nasıl gururlanırdım o zamanlar! Demek ben de genç olmuştum; ben de yıldızları seyretmiş, budalaca dizeler karalamış, gülünç kravatlarla dolaşmıştım. Bu bir düş değil, tatlı bir gerçekti. İçimde bilmediğim, her şeysiyle bana ait bir hazine bulmuştum.

Nini, iğneleyici bir sesle:

«Sizi sepetlediğim zaman, aralık ayındaydık,» dedi. «Bana baktınız, titrek, boğuk bir sesle, hiç unutmam, şöyle, 'Bana hayatın bütün acılığını tattırdın, bütün mutluluk düşlerini sana bı-

rakıyorum. Benim tek hazinem bu düşlerdi. Elveda! Gençliğim,' dediniz.»

«Böyle dedim ha?»

«Evet; sonra da birden döndünüz, bir kavak ağacına tosladınız, başınızı dimdik tutarak uzaklaştınız; galiba burnunuz kanıyordu.»

Güldü, sonra birden durgunlaştı, bana kızgın kızgın baktı.

«Ne var ki, bana köpek gibi yaltaklanan, kavak ağaçlarına toslayan o delikanlı şimdi hoşuma gidiyor.»

«Ben de seviyorum o budalayı,» dedim.

Ayağa kalktık, o kendi yoluna gitti, ben kendi yoluma. Fakat, bir iki adım sonra, döndüm, boş sıraya baktım. Bayan Pestalosse de dönmüş, sıraya bakıyordu. Sıranın üzerinde, sıska, siyah kravatlı, genç ve budala Giovannino'yu görür gibi oldum; yanında da, yirmi iki yaşında bir Nini vardı, cana yakın bir Nini; delikanlıya iyice sokulmuştu, besbelli sevişiyorlardı.

«Eh, dedim, sonunda anlaştılar.»

Bayan Pestalosse de aynı şeyi görüyor olmalıydı.

«Ne mutlu onlara!» dedi.

EVE DÖNÜŞ

İki yıllık zorunlu bir ayrılıktan sonra, çorak kırlar ortasında, ıssız bir evin bahçesinde buldum kendimi. Tanyeri ağarıyordu. Güneşin doğuşunu seyretmek için sırt çantamı yere koydum, üzerine oturdum. Birden kulağıma bir böğürtü çalındı... Meğer bağıran benmişim; gecelikli bir kadın koşa koşa gelip kollarımın arasına atıldı.

«Ne kadar da perişan bir halin var!» dedim.

«Nasıl olmasın!» dedi Margherita. «Kocam esir düştü, iki yıldır Almanya'da.»

«Biliyorum, biliyorum; kocan benim.»

Margherita kollarımdan sıyrıldı, ellerini kavuşturdu, hıçkırmaya başladı:

«Giovannino,» diye yalvardı. «Bana çok oyun oynadılar. Fakat sen kocamsın, bari sen aldatma beni. Döndü-

güne yemin et bakayım, yemin et ki dönen sensin.»

«Yemin ediyorum,» dedim. «Benim.»

«Ya ben kimim?» diye haykırdı.

«Sen de sensin.»

«Yemin et!»

Haykırarak boynuma sarıldı.

«Şu halde biziz, şu halde doğru.»

Sonra tekrar geri çekildi.

«Giovannino, bana doğruyu söyle, Açlıktan ölmedin mi?»

«Hayır!»

«Fırına atmadılar mı seni?»

«Vallahi atmadılar.»

«Öyleyse şükür Tanrı'ma,» diye mırıldandı, kollarımın arasında bayıldı.

Ancak on dakika sonra kendine gelebildi. Artık yatışmıştı. Tatlı, kısık bir sesle konuşuyordu. Zemin katında bir odaya girdik: Duvarların önüne odun parçaları, kırık tahtalar, eski kutular yığılmıştı. Odanın ortasında büyük bir paçavra yığını, bir de geçit vazifesi gören bir masa vardı.

Margherita, duvarların önündeki tahta parçalarını gösterdi:

«Eşyalarımız,» dedi.

«İki yılda her şey nasıl değişiyor.»

Margherita, kutuyu andıran bir tahta parçasına elini daldırdı, bir paket çıkardı, gülümseyerek :

«Mektupların,» dedi. «Bilemezsin, bana öyle güzel mektuplar yazdın ki.»

«Biliyorum,» dedim; «mektupları yazan benim.»

«Sen mi?»

«Ben ya.»

«Anlamıştım zaten,» dedi Margherita. «Senden başkası yazamaz böylesini. Hem üstünde adresin, altında da imzan var... sonra, yazını da, anlatımını da iyi tanırım. Birbirimizi ne iyi anlıyoruz!»

Geçit oldukça dardı, düşeceğim diye korkuyordum. Geçitin altındaki paçavra yığınına yuvarlanmak hiç işime gelmiyordu.

«Dikkat et, ezebilirsin.»

«Kimi?»

«Çocukları. Daha yataktalar. Burası yatak. Pembe battaniyemizi tanımadın mı?»

Gerçekten de, kirli paçavralar arasında pembe bir ışıltı seziliyordu. Geçitin üzerine yüzü koyun yattım, eli-

mi paçavraların arasına daldırdım, karıştırmaya başladım. Önce kül rengi bir kedi çıkardım, arkasından iki köpek eniği, arkasından bir çift ayakkabı; bir tencere, bir de tavuk. Fakat cocuğa rastlamadım.

«Buradadırlar,» dedi Margherita; «dün akşam, tavukla beraber ikisini de buraya koydum. Sen hele şu yumurtayı yut bakalım. Daha soğumamış.»

Yumurtayı yuttum, tekrar araştırmaya başladım. Sonunda, mavi bir bezi kaldırınca, gözüme pembe bir şey çarptı: Charlotta'nın poposu. Poponun yanında, başka bir şey daha vardı ama, uyandırmadım.

«Alberto ahırdadır,» dedi Margherita.

Ahıra gittik, kocaman bir inekle karşılaştık. Yaklaşınca, meme emen küçük bir dana, bir de, öteki memeye asılan kocaman bir Alberto gördük.

«Ne şeker şeyler!» dedi Margherita. «Alberto, babana hoş geldin desene!»

«Böööö!»

Alberto'nun cevabı bu oldu. Konuşmayı unutmuş, böğürmeyi öğrenmişti.

Kırmızı paçavra gördü mü, başını eğip saldırıyordu.

Milano'ya döndükten sonra da, altı gün böğürdü durdu. İneği, küçük danayı bir türlü unutamıyordu.

«Keşke danayı getirseydik,» dedi Margherita. «Beraber büyüdüler, kardeş gibi sevişirler...»

NANEŞEKERİ

Bugün biraz sakinleştim de, yirmi altı gün sonra doktorun haklı olduğunu anladım. Evet, yirmi altı gün oluyor, kafatasımın içine çekidüzen vermek için gidip bir doktorun kapısını çalmıştım.

Talihim varmış, karşıma yaşını başını almış, efendiden bir adam çıktı: Ünlü bir doktor... «Ne var?» der gibilerden suratıma baktı, ben de kendisine neden başvurduğumu anlatmaya çalıştım.

«Her akşam, saat on yedi sularında, Allah'ın belası bir çekiç harekete geçiyor, beynimin orta yerine iniyor, karanlık çökmeden de durmuyor.»

Adamcağız kaşlarını çattı.

«Çekiç mi? Ne gibi yani?»

«Yukarıdan aşağı,» dedim.

Doktor gülümsedi:

«İyi anlatamadım galiba; çekiç derken neyi amaçladığınızı öğrenmek istiyordum.»

Bu kadar okumuş, bilgili bir insanın, bu kadar basit bir alet hakkında sorular sorması tuhafıma gitmişti. Gene de, dilimin döndüğü kadar açıklamaya çalıştım.

«Çekiç derken, bir sapa tutturulmuş, dikdörtgen biçiminde bir demir külçesini amaçlıyordum, sapından kavradınız mı, bu aletle duvara çivi çakar, ya da bir termometreyi ezebilirsiniz.»

Ağırbaşlı bilim adamı, anlamlı bir şekilde kollarını açtı, sabırsızlandığını belirten bir sesle:

«Hey Allah'ın sevimli kulu!» dedi; «ben ne soruyorum, siz ne söylüyorsunuz. İki kelimeyle anlatsanıza bana şu hastalığınızı.»

«Başım ağrıyor,» dedim.

Bu kestirme cevap üzerine, ünlü doktor artık sorunu inceleyebileceğine karar verdi. Nasıl bir ağrı duyduğumu, ne zamanları duyduğumu, ağrımın sürekli mi, yoksa aralıklı mı olduğunu sordu, sonra da durumu özetledi:

«Anladığıma göre, her gün, saat on yedi sularında, beyninizin merkez bölümünde, korkunç bir çekiç inip kalkmaya başlıyor, hava kararmadan da dur-

muyor. Anlatmak istediğiniz buydu, değil mi?»

«Evet,» dedim.

Ünlü doktor nabzımı yokladı, kalbimi, göğsümü dinledi; sonra biraz düşündü.

«Sigara?»

«Hayır.»

«Şarap?»

«Hayır.»

«Alkol?»

«Hayır.»

Doktor, gözlerimin içine baktı, kibar fakat kesin bir sesle:

«Hiç mi?» diye üsteledi.

Biraz sıkılmıştım; insan doktordan bir şey saklamamalı...

«Doğrusunu isterseniz,» dedim; «bir ay önce küçük bir kadeh likör yuvarlamıştım.»

Ağırbaşlı doktor, gözünü gözümden ayırmaz olmuştu.

«Kadın?» diye sordu

«Evliyim,» dedim, kıpkırmızı kesildim.

Fakat adamcağız bu cevabı alınca, her nedense sabırsızlandı:

«Size kadından söz ediyorum!» diye haykırdı.

Anlaşılan bu işte bir terslik vardı.

«İyi ya,» dedim; «benim karım da bir kadındır...»

O zaman güldü, fakat sinirinden güldüğünü anlıyordum.

«Kadın derken, öteki kadınları, yani insanı eğlendiren kadınları anlatmak istemiştim.»

Kıpkırmızı kesildim:

«Vallahi, doğrusunu isterseniz, 1932 yılında, şöyle sarışınca bir...»

Ünlü doktor, gerisini dinlemek istemedi, sorguya devam etti:

«Geceleri çalışır mısınız?»

«Hayır.»

«Kafa işçisi misiniz?»

«Hayır! Gazetelerde yazı yazarım.»

«Et, salça?»

«Meraklısı değilim!»

Kısa bir sessizlik oldu, sonra doktor sesini daha alçaltarak sorguya devam etti:

«Toz falan?»

«Hayır, biraz karabiber.»

«İyi anlatamadım; keyif verici, ya da uyarıcı maddeleri soruyorum.»

«Arasıra bir aspirin.»

«Kahve?»

Çaresizliğimi gösteren bir el hareketi yaptım, gülümsedim.

Doktor hemen atıldı:

«Bu bir şey ifade etmez, karaborsadan bulabilirsiniz.»

«Hayır.»

Bu cevap üzerine ünlü doktorun sabrı tükendi:

«Bu ne biçim iş!» diye haykırdı; «kahve içmezsiniz, esrar çekmezsiniz, sabahlamazsınız; yorucu bir iş yapmazsınız, kadınlarla düşüp kalkmazsınız, içki içmezsiniz, sigara kullanmazsınız. Size neyi yasak edeceğim ben?»

Adam bayağı içerlemişti; başımı önüme eğip kös kös dışarı çıktım. Sokak kapısına varınca, aklıma bir şey geldi, döndüm.

«Affedersiniz doktor,» dedim; «gerçi alkolle başım hoş değildir, esrar da çekmem ama, nane tiryakisiyim.»

«Nane tiryakisi mi? O da neymiş?»

Doktor bir kaşını havaya kaldırmış, beni süzüyordu:

«Yani,» dedim; «her gün iki tanecik naneşekeri yerim.»

«Yaaaa!» diye haykırdı; «baş ağrısından kurtulmak istiyorsanız, bundan böyle ağzınıza naneşekeri koyamayacaksınız.»

Aradan yirmi altı gün geçti, bugün doktorun haklı olduğunu anlıyorum. Naneşekerini keseli, baş ağrım kalmadı. Bu kadar ucuza atlatabildiğim için, kendimden memnunum, iki naneşekerinden olmuşum, ne çıkar. Doktorun sorularına «evet» diye karşılık verseydim, bugün ne sigaramı fosurdatabilecektim, ne içkimi içebilecektim, ne de sabahlayabilecektim. Oysa, oldum olası, kendimi hiçbir zevkten mahrum etmedim, daha bir süre de etmemek niyetindeyim.

İLK SEVGİ

Bir yıl daha sona eriyor. Yaşlanıyoruz; hayatın bunaltıcı öğleden sonrasında, eski günlerin, eski anıların iç açıcı tazeliğini bulmak için gençlik çağına dönmek insanı avutuyor.

Gerçekten de iç açıcıdır ilk sevginin anısı. Bakmayın, bugün biraz göbek saldım, evliyim, çoluk çocuk babasıyım; fakat eskiden bir ceylan kadar hafif, tasasız ve bekârdım.

On yedi yaşındaydım; temmuz ayındaydık, kırlarda tek başıma dolaşıyordum. Birden, ağzına kadar sessizlik dolu bir yeşillik gölünde buldum kendimi ve gelmiş geçmiş bütün şiirlerdeki gibi karşımda o'nu gördüm.

Uzun boylu, biçimli, serpilmiş bir kadındı. O zamanlar, etine dolgun kadınlardan hoşlanırdım! Ağzım açık kaldı. Tam karşımda durdu, tatlı, insanın içini bayıltan bir sesle köy yolunu sordu.

Oraya gittiğimi söyledim, beraber yürüyelim, dedim.

Yolda, kadın hayretini gizlemedi, genç yaşımda, bu ıssız kırlarda niçin tek başıma dolaştığımı sordu. On yedi yaşındaydım, ilk uzun pantolonlarımın keyfini çıkarıyordum. Buna karşılık, sabah kahvaltısında yarım kilo kestaneyi yalamadan yutar, her öğünde bir kâse çorbayı tepeme dikerdim. Çorbaya, kuru kestaneye bayılırdım.

«Gürültüden nefret ederim,» dedim, içimi çektim; «yalnız olunca daha rahat düşünebiliyorum.»

Tatlı ve iri kıyım kadın telaşlandı:

«Çok mu düşünürsünüz?»

Yürürken başımı önüme eğmiştim; ağzımın kenarında sönük bir sigara sallanıyor, elimdeki sopayla yolda rastladığım yoncaları biçiyordum.

Acı bir sesle:

«Belki de gereğinden çok,» dedim.

Bu sözün ağzımdan çıkmasıyla yola sinsice uzanan kalın bir dala toslamam bir oldu; birtakım kuşkucu düşüncelere daldığım için önümü görememiştim.

Çarptığım yerin gittikçe şiştiğini

duyuyordum; kadın endişeli bir sesle:

«Çok mu mutsuzsunuz?» diye sordu.

Sopamı kaldırıp bir fidana doğru salladım, tutturamadım, sopa yıldırım gibi sağ bacağıma indi.

Acıdan bağırmamak için kendimi zorladım, durgun bir sesle:

«Bu dünyada mutluluk diye bir şeyden söz edilebilirse, ben de kendimi mutlu bir insan sayabilirim,» dedim.

Kadın içini çekti:

«Kim bilir ne kadar sevdiniz, acı çektiniz?»

Anlamlı bir sesle:

«Belki,» dedim.

Kadın çok gizli kapaklı bir insan olduğumu, kendi yaşımdakilerden başka türlü konuştuğumu belirtti. Onu güzel bir köşkün kapısı önünde bıraktım.

«Mersi» dedi, gülümseyerek içini çekti.

Nefis ve iri göğsü kabardı, güzel yüzünü kaplayacak kadar yükseldi.

Ayağım ağrıyordu, seke seke yürüyordum, fakat yüreğim bir kelebek gibi hafifti. On yedi yaşındaydım, bir

ceylan gibi çeviktim ve bir kadın bana bakıp içini çekmişti.

Ertesi gün, köşkün çevresinde uzun uzun dolaştım. Kadın görünürlerde yoktu; cesaretimi topladım, parmaklığa yanaştım; pos bıyıklı, kocaman hasır şapkalı, ufak tefek, çirkin bir bahçıvan tarhları düzeltiyordu. «Pıs! Pıs!» diye seslendim, eline birkaç kuruş sıkıştırdım: Sonra da, kızardığımı belli etmemeye çalışarak bayanın çıkıp çıkmadığını sordum.

«Ne yazık ki hayır,» dedi; «aklı nerde bilmiyorum, şu tarhı ikinci defadır temizlettiriyor bana.»

Yüreğim deli gibi çarpmaya başladı, uzaklaştım. Bir kadın benim yüzümden acı çekiyordu. Bu kadarını hiç ummazdım.

O zamanlar genç ve namusluydum; onun adına acı çekmeye başladım. Daha sonra tekrar köşk dolaylarında sürttüm, kimseyi göremedim; o gece, bir türlü bitmeyecekmiş gibi geldi, bana.

Ertesi sabah, gün ışırken, köşkün

önünde buldum kendimi; talihim varmış, bahçıvan işinin başındaydı. Parmaklığın önündeki bir su çukurunda kocaman bir köpeği yıkıyordu. Hayvanın arasıra tersliği tutuyor, bir silkinişte adamı yere yıkıyordu. Âşıkları koruyan Tanrı bana bir akıl verdi: Yaklaştım, köpeği sımsıkı tuttum. Bahçıvan rahat rahat hayvanı fırçaladı. İşi bitince, önce kuşkulu kuşkulu etrafına, sonra da yalvaran gözlerle bana baktı. Köpeğin başını dizlerimin arasına sıkıştırdım, ağzına mendilimi tıktım, iki çenesini kayışla bağladım.

«Haydi!» dedim.

Adam bir adım geriledi, sonra da yaradana sığınıp köpeğin kıçına müthiş bir tekme savurdu. Genç, güçlü kuvvetli bir delikanlıydım; üstelik tutkundum da. İsteseler, bir aslanla bile başa çıkabilirdim. Dört beş dakika kadar köpeği dizlerimin arasında sımsıkı tuttum, durgunlaştığını görünce hayvanı bıraktım.

«Sağ olun,» dedi bahçıvan. «Sayenizde hayatım iki yıl uzadı.»

Ben de, bayanın çıkıp çıkmadığını sordum. Ufak tefek adam yarım saate kadar çıkacağını söyledi.

Artık bir ortağım var demekti.

Köşke giden yolda, bir ağacın altına çöktüm. Ağzımın kenarına sönük bir izmarit iliştirmiştim. Saçlarımı karıştırıp alnıma döktüm, ağzımı çarpıttım, bir defter çıkarıp başladım karalamaya. Perişanlığım ilk bakışta anlaşılırdı.

Birden karşıma çıktı: Maviler giymişti. Nefis göğsünün tepesinden gülümsedi bana, ne yaptığımı sordu.

Ayağa kalktım, sinirli bir hareketle sigaramı elime aldım.

«Hatıra defterime bazı şeyler karalıyordum,» dedim.

«Hatıra defteriniz var ha? Niçin okutmuyorsunuz bana?»

«Birtakım saçmalıklar!» dedim, içimi çektim. «Perişan bir ruhun belli belirsiz kımıltıları!»

Fakat kadın ısrar edince, defteri ertesi gün getirmeye söz verdim.

«Hava kararırken burada olurum,» dedim.

Bütün gün, bütün gece, ertesi gün de hava kararıncaya kadar deliler gibi çalıştım. Defteri doldurdum, sonra bu-

ruşturdum, sık sık elden geçtiği hissini vermek için altıma alıp üstüne oturdum, akşam olunca da, sevgilime tam bir hatıra defteri sunabildim.

Siyahlar giymişti; kararsız aydınlıkta, bir esrar perdesine bürünmüş gibiydi. İç gıcıklayan bir sesle:

«Son sayfalar neden iğnelenmiş?» diye sordu.

«Okumanızı istemem de ondan,» dedim, başımı önüme eğdim. «Çok özel şeyler.»

On sayfa tutan bu «özel» şeyler, tabii sevgilimle ilgili şeylerdi, birinci sayfa da çok tatlı bir şiirle başlıyordu:

Yeşillikler arasında
Sayısız dikenler
Güzel dağ yolu
Ovalara iner.

Sonra karşılaşmamız, düşlerim, sevgiyle dolup taşan dizeler geliyor, yazı başlangıçtaki şiir havasıyla sona eriyordu:

Hayat nedir ki, kontes?
Kaçan gölgesi bir rüyanın
Sonu gelir kısa masalın
Yalnız sevgimiz tükenmez.

«İyi geceler dilerim.»

Sevgili yaratık, bu söz üzerine beyaz elini uzattı, göğsü gene kabardı.

Ertesi sabah, kırlardan dolanarak köşke vardım. Bahçıvan, evin arkasında, bir leğene su doldurmuş gömleğini yıkıyordu.

Şaka olsun diye:

«Maşallah,» dedim; «meslek mi değiştirdiniz?»

Bir cigara uzattım.

«Neylersiniz,» dedi; «iş başa düştü!»

Havadan, sudan konuştuk. Sabırsızlanıyordum. Sonunda, ilgisiz görünmeye çalışarak:

«Çıktı mı?» diye sordum.

Ufak tefek adam «hayır» gibilerden başını salladı, bir süre sustuktan sonra:

«Galiba âşık,» diye fısıldadı.

«Âşık mı?»

«Daha bu sabah, deftere benzer bir şey karıştırıyor 'Hayat nedir ki?' diye bir kontese soruyordu. Hayat bir düşmüş de yalnız sevgi tükenmezmiş, falan, filan. Sizin mi o defter?»

Sana ne der gibilerden omuz silktim, sorguya devam ettim:

«Nasıl bir kadındır?»

Adam kollarını açtı:

«Kadın, kadın! Bana sorarsanız, bütün kadınlar birdir.»

«Anlaşılıyor,» dedim; «bu sabah çıkacak mı acaba?»

Bilmiyordu.

Aklımla bin yaşayayım! Hava kararırken, ilk akşam gözüme kestirdiğim ağacın altına oturdum; sevgilim bu kez koyu kırmızı bir elbiseyle göründü. Defterimi uzattı. İçini çekerek:

«Yalnız sevgimiz tükenmez!» dedi.

Gözleri yaşla doldu; gökyüzü alev alevdi.

«Ne kadar mutsuzum, bilseniz,» diye hıçkırdı. «Şiirleriniz mahvetti beni... İçim altüst oldu.»

Dudaklarımda umutsuz bir gülümseme belirdi:

«Hiçbir zaman benim kadar acı çekemezsiniz,» dedim.

«N'olursunuz, susun, susun!»

Ağacın gövdesine bir tekme savurdum, saçlarımı karıştırıp alnıma döktüm.

«Kahbe felek!» diye haykırdım.

«Gitmek, çok çok uzaklara gitmek, beni yalnız yıldızların görebileceği bir diyara gitmek. Bu hain, bu geri kafalı insanlardan kaçmak... Hayatımı, kendi hayatımı yaşamak. İyi geceler, bay Giovannino...

«İyi geceler... Yarın akşam?»

«Kimbilir...»

Uzaklaştı.

O akşam köyde bahçıvana rastladım; sırtında bir çuval patates vardı. Bir meyhaneye soktum, içki ısmarladım. Birdenbire hayatıma giren bu kadınla ilgili bilgi edinmek istiyordum.

«Nasıl bir kadın?»

«Hain. Köpeğe yaptığımı hayatta bir kere ona yapabilsem, yeniden dünyaya gelmiş gibi sevineceğim. Hiçbir şeyi beğenmez, her işi baştan yaptırır. Gırtlağına kadar parası vardır, cimriliğinden kimseye koklatmaz. Allah belasını versin!»

Yolda, adam iç paralayıcı bir sesle yakınmalarını sürdürdü. Köşkün önüne vardık; içerisi aydınlıktı, biri piyano çalıyordu.

«Kocası hiç görünmüyor,» dedim. «Yoksa dul mu?»

Ufak tefek adam içini çekti:

«Keşke dul olsa!»

«Peki, kocası kim?»

Adam özür dilercesine:

«Ben» dedi.

Chopin'in müziği akşam karanlığında dalgalanırken acele uzaklaştım.

O zaman bir ceylan gibi çeviktim. İlk sevgi, hiçbir zaman unutulmaz.

BİLGİ YAYINLARI/YENİ
MİZAH DİZİSİ

1. **Muzaffer İzgü** İŞTE MÜHÜR İŞTE SEN
6. **Muzaffer İzgü** DONUMDAKİ PARA
7. **Muzaffer İzgü** DAYAK BİRİNCİSİ
8. **Muzaffer İzgü** DELİYE HERGÜN BAYRAM
9. **Muzaffer İzgü** HALO DAYI ve İKİ ÖKÜZ
10. **Muzaffer İzgü** SEN KİM HOVARDALIK KİM
11. **Muzaffer İzgü** HER EVE BİR KARAKOL
12. **Muzaffer İzgü** DEVLET BABANIN TONTON ÇOCUĞU
13. **Muzaffer İzgü** LÜP LÜP MAKİNESİ
14. **Muzaffer İzgü** KASABANIN YARISI
15. **Muzaffer İzgü** ÇANAK ÇÖMLEK PATLADI
16. **Muzaffer İzgü** ÜÇ HALKA YİRMİBEŞ

21. **Guareschi** DON CAMILLO VE ŞEYTAN
22. **Guareschi** DON CAMILLO ÇIKMAZDA
23. **Guareschi** DON CAMILLO'NUN KÜÇÜK DÜNYASI
24. **Guareschi** DON CAMILLO MOSKOVA'DA
25. **Guareschi** DON CAMILLO ve HAYIRSIZ OĞUL
26. **Guareschi** DON CAMILLO ve CEHENNEM MELEKLERİ
27. **Guareschi** OĞLUM KIZIM HELE KARIM
28. **Guareschi** KATIR İNADI

30. **Kandemir Konduk** SAYENİZDE EFENDİM

31. **Kishon** KAHKAHAYA VERGİ YOK
32. **Kishon** BAŞBAKANI KİM ÖPTÜ
33. **Kishon** TAVUK KÜMESİNDE TİLKİ

41. **Baker-Jones** KAHVE Mİ, ÇAY MI, YOKSA BENİ Mİ?
42. **Baker-Jones** HOSTESLER EĞLENİYOR
43. **Baker-Jones** AH ŞU SEKRETERLER
44. **Baker-Jones** KIPIRDAMA.. ÖPERİM

JOHN STEINBECK/BÜTÜN ESERLERİ

1. Yukarı Mahalle
2. Sardalye Sokağı
3. Tatlı Perşembe
4. Alev
5. Al Midilli
6. İnci
7. Fareler ve İnsanlar
8. Mutsuzluğumuzun Kışı

POLİTİK MİZAHIN BÜTÜN DÜNYADA MİLYONLARCA SATILAN EN GÜZEL ÖRNEKLERİ

- Don Camillo ve Şeytan
- Don Camillo Çıkmazda
- Don Camillo'nun Küçük Dünyası
- Don Camillo Moskova'da
- Don Camillo ve Hayırsız Oğul
- Don Camillo ve Cehennem Melekleri
- Oğlum Kızım Hele Karım
- Katır İnadı

Okurlarımızın pek beğendikleri Giovanni Guareschi'den bu kez KATIR İNADI'nı sunuyoruz.

Mizahın en büyük ödülü sayılan Altın Palmiye'yi de alan Guareschi'nin ünü, İtalya'yı aşalı yıllar oldu. Kitapları birçok dile çevrildi, filmlere konu oldu; onun yarattığı Don Camillo'nun ünü de onunla birlikte uluslararası bir düzeye erişti. Öyleki bu sevimli papaz, neredeyse yaratıcısını gölgeleyecek duruma geldi.

Bu kitapta Don Camil[illegible] onun kadar sevimli, cana yakın, güldürü[illegible] en başka Guareschi tipleri var. Onların [illegible] ir çırpıda severek; GUARESCHI'nin mizah gücünü, bir kez daha takdir ederek okuyacaksınız.

1.6.00

Kapak baskısı pan matbaacılık ankara 12 14 22

250 Lira